MK

MODERN KÖNYVTÁR

SZERKESZTI GÖMÖRI JENŐ

CSÁTH GÉZA

SCHMITH MÉZESKALÁCSOS

— ELBESZÉLÉSEK —

Ára 80 fillér

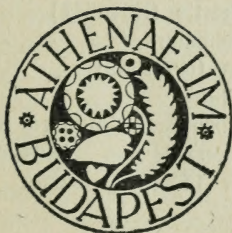
60 FILLÉR

132—133 SZÁM

BUDAPEST KIADJA AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T.

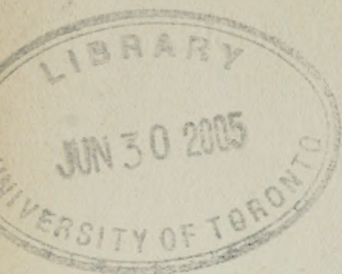
CSÁTH GÉZA
SCHMITH MÉZESKALÁCSOS

— ELBESZÉLÉSEK —

MODERN KÖNYVTÁR
132—133. SZÁM
BUDAPEST
ATHENAEUM IROD. ÉS NYOMD. RÉSZVÉNYT. KIADÁSA

Költeni annyi, mint itélőszéket
tartani önmagunk fölött.
(IBSEN)

CSÁTH GÉZA

eddig megjelent müvei:

A varázsló kertje (Novellák)
Puccini (Tanulmány)
Délutáni álom (Novellák)
Janika (Novellák)
Zeneszerző portrék. A Modern Könyvtár 74. száma
Schmith mézeskalácsos (Novellák). A Modern Könyvtár 132—133. száma

A MODERN KÖNYVTÁR SZERKESZTŐSÉGE
VII. KER., RÁKÓCZI-UT 54. (ATHENAEUM)
TELEFON: 64—02

SCHMITH MÉZESKALÁCSOS

A lőcsei városi régiségtárban betüztük a pallos feliratát.

»Wenn ich diesen Schwert thue aufheben,
So wünsche ich dem armen Sünder das ewige Leben.«

Két kézre fogtam a fatális, nagy, nehéz kést és próbálgattam, hogyan vághatott vele a hóhér.

Eszembe jutott azután egy Zichy Mihály-féle illusztráció, amely utbaigazitott és most már heroikusan suhogtattam a levegőben az ócska, de kitünő acélt.

— Rettenetes! — suttogta Margit. Rajtam is végigfutott a hideg. Átéreztem a pallossal való kivégzés rettenetességét, magam előtt láttam a lőcsei hóhért, ajkain a kegyetlen, keresztény gondolattal: »Wenn ich diesen Schwert thue aufheben, So wünsche ich dem armen Sünder das ewige Leben.«

— Ez az a pallos, — betüzte Margit a magyarázó cédulát, — ez az a pallos, amelylyel az utolsó halálos itéletet végrehajtották. A delinquens Schmith mézeskalácsos volt, aki feleségét megölte.

— Mikor volt ez a kivégzés? — kérdeztem az őrtől.

Az őr azonban nem tudott semmit se mondani.

Már majdnem boszankodni kezdtem, mert érdekelt a Schmith mézeskalácsos története és akármilyen ügyefogyott szervirozásban is, de rögtön kivántam hallani, amikor Margit megismételte a kérdést:

— Mikor volt, mikor? — kérdezte dallamosan.

— December 31-én volt, — mondtam — 1732-ben.

Siettek vele, mert 1733-ban már Lőcse elvesztette a pallos-jogát.

— 1733-ban? És miért?

— Sok mindenféle oka volt annak, — feleltem könnyedén és a magyarázó fölényével. — Sok mindenféle oka volt. A király rendeletileg visszavonta a pallos-jogot, amelyet, ha jól emlékszem, Zápolya János adományozott, bár ebben az egyben nem vagyok biztos. Szóval 1732. december 31-én volt a kivégzés. Ennek a Schmithnek a történetét a feleségével különben részletesen el fogom mondani magának.

— Jó, — mondta Margit, — nagyon érdekel, de honnan tudja?

— Honnan tudom, — válaszoltam kissé határozatlanul — részletesen benne van az egész dolog egy krónikában, amelyet már nem tudom hol, olvastam.

Elkészültünk a régiségtárral, áthaladtunk az óriási kőkockás csarnokon, amelynek kandallójából a legfinomabb XVI. és XVII. századbeli koromnak illata áramlik, és lejöttünk a széles lépcsőkön.

Később a Szent Jakab-templomban a szárnyas oltárok, az aranyozott faszobrok, a szarkofágok között elkezdtem a mesét.

— Nézze, — mondtam Margitnak és megmutattam a mézeskalácsosok céhmesterének cimeres ülését, — itt hallgatta vasárnaponként a misét Schmith mézeskalácsos. Ha jól emlékszem, Schmith Fábián. Itt ült a kékfestők és a könyvkötők céhmesterei között, mint a céhek jelvényeiről láthatni.

Hallgatag ember volt, tudta titkolni, hogy mit gondol és mit érez. Ezért választották meg harmincnégyéves korában céhmesternek. Akkor ez imponált az embereknek, ezerhétszáz körül.

Erős német akarat volt ebben a csunya, vizes szemü,

halszáju, sápadt emberben. Még hozzá vöröses-szőke haja volt. Az ilyen férfiak tudnak szeretni esztendőkig, szivósan, némán, féltékenyen, mint a vakondok. Ezenkivül a legjobb mézeskalácsos volt Lőcsén. Külföldön tanult, Nürnbergben és Drezdában, ahol annak idején a mézeskalácsos-ipar aranykorát élte. Abban az időben az emberek szerették a mézeskalácsot. Nem kuriózum, hanem csemegeszámba ment és még cukrászok nem voltak. Szóval képzelheti, hogy Schmith hogyan gyüjtötte az aranyakat rakásra a ládájában. Volt tekintélye, pénze, csak jóbarátja nem volt. Senkise szerette ezt a Schmithet.

Vannak ilyen emberek. Saját maguk előtt szégyenlik, ha valakinek a szeretetét vagy a barátságát keresnék. Kivül hideg a bőrük, mint a kigyóé és izzad a kezük, de belül fáj nekik az elhagyatottságuk és a dacuk befelé szurja a szivüket. Mindenkiben megszimatolják az irtózást, az undort és az ellenszenvet, amelyet a csunyaságukkal, kedélytelenségükkel fölkeltenek. Érzik, látják, hogy nincs menekvés, hogy szerencsétlenségre, nyomoruságra, magányra, ellenszenvre vannak itélve a születésük óta. Nos és mit magyarázzam magának tovább: ilyen ember volt Schmith mézeskalácsos.

Harmincötéves korában elhatározta, hogy megházasodik. Sokat rágódott rajta, törte a fejét, hogy jó lesz-e vagy rossz lesz-e. Félt, hogy nevetni fognak rajta. Azért, hogy egyáltalán egy ilyen csunya, zárkózott, hideg ember házasságra, szerelmeskedésre gondol. És borzadt a gondolattól, hogy a felesége meg fogja csalni. Hiszen annyi szép férfi, annyi a kedves, meleghangu, forrószáju, erős és fiatal legény. Mondom, sokat töprengett Schmith, de mégis elhatározta magát.

— Mit ér az aranyom és mit ér az, hogy céhmester vagyok, — semmit. Nem szeret senki. Az emberektől nem koldulhatok szeretetet és bátorságot, erre nem vagyok ké-

pes. De a pénzemért kaphatok szép lányt. Hozzám adják a legszebb lőcsei lányt is, mert gazdag vagyok. És ha a templomban összeesket bennünket Maurer Constant prépost úr, akkor az asszony szeretni köteles engem és köteles forrón megcsókolni a számat és köteles engem megölelni, amikor csak akarom. Igy morfondirozott Schmith és rászánta magát, hogy megházasodik.

Csak ott hibázta el a dolgot, hogy éppen a legszebb lányt kellett neki kiválasztani. Az ilyen emberek egyszerre akarnak kárpótlást minden szerencsétlenségükért és bánatukért. Schmith is azt akarta, hogy most már még a tetejében irigyeljék az emberek. Paul Walternek, az ötvösnek lányát, Évát kérte meg. Négy hét alatt megvolt a lakodalom, márciusban. Ezerhétszáznegyvenkettő márciusában.

— Az elébb harminckettőt mondott, — szólt közbe Margit mosolyogva.

— Harminckettőt? Persze az ezerhétszázharminckettedik évről van szó, — folytattam folyékonyan. — Márciusban volt a lakodalom. Schmith magát a kékfestők céhmesterét, Meliuszt kérte fel násznagynak, a Juhász Meliusz Péternek egyik leszármazottját, tudja akiről a magyar irodalomtörténetekben szó van. Paul Walterék a városbirót választották násznagynak, — ennek nevét nem tudom, elvégre az ember nem emlékezhetik mindenre, — de a városbiró nem fogadta el. A násznagy más lett. A dolog magyarázata az volt, hogy a városbiró fia a bolondulásig szerette az Évát és ugy kellett volna, hogy ő kapja feleségül, de a vén zsugori Paul Walter nem adta hozzá a lányt. Nyilván gazdagabb vőlegényt akart. Az aranymüvesség és az aranynyal való foglalkozás kapzsivá teszi az embereket. Ez menti Paul Waltert; ő, aki egész életében aranynyal dolgozott, csakugyan azt hitte, hogy az arany egyenlő a boldogsággal. Meg volt róla győződve.

És a leányt boldognak akarta látni. Éva nem ellenkezett, ez akkor nem volt divatban. Az ezerhatszázas és hétszázas években a szülők sokkal nagyobb urak voltak. A királyok is, a főispánok is, a városbirók is! Érti?

— Értem, — felelte Margit értelmesen.

— Nos és persze Éva sápadt volt az esküvőn, mint ahogy illik. Sápadt volt, sok ezüst karosgyertyatartóban négyszáz gyertya égett. Komoly, komor esküvő volt. Sok nehéz vörösbort megittak a férfiak és kevés tánc volt. Három nehéz vasas láda zárta a menyasszony kelengyéjét. Gyönyörü, drága kelengye volt. Skófium, násfa, szattyán, brokát, selyem, bársony, patyolat és minden eféle finom dolog, amit csak el tud képzelni. Ez vigasztalta Évát is. Hiu leány létére rajongott a selyemért és tudta, hogy Schmith Fábián nem fog takarékoskodni vele szemben. Az ilyesmit a huszéves lányok akkor is megérezték. Schmith nem is takarékoskodott. De persze nem tudta boldoggá tenni a feleségét. Ha más leányról lett volna szó, valami hideg, kedves, szerény teremtésről — még lehetett volna. De Éva feketeszemü, pirosarcu, forró lány volt, mint a vérbeli narancs, aki hevesen és erőszakosan vágyik a teljes, tökéletes boldogság egy pillanatára. No, ezt Schmith nem adhatta meg neki. Undorodott a kedveskedéseitől, az alázatoskodásaitól, a rettenetesen szenvedélyes és mégis szégyelt és titkolt szerelmétől. Schmith mindig érezte, hogy erre a szép asszonyra neki tulajdonképp nincs joga, mindig félt, mindig féltékeny volt, mint egy dühös kutya, aki nem ugat, csak mar. És még csunyább volt olyankor, ha ránézett a feleségére. Ilyenkor ragyogtak a vizes szemei, mint a békáé. Lehetett bennük látni, hogy mindenért kárpótolva érzi magát, hogy az övé lehet ez a szépséges nő. Hogy az hideg maradt az ő undok hüllő-csókjai közepette, azt nem bánta. Ez a megaláztatás még fokozta az infernális szenvedélyének erejét.

Ugyanennek az évnek a decemberében, nyolcadikán, a késmárki vásárra ment Schmith. Lőcséről Késmárk egy napi kocsiut. Gyönyörü holmit vitt magával, a többek közt ujfajta tükrös sziveket, amelyeknek kitalálására a felesége iránti szerelme inspirálta. Kilencedikén és tizedikén volt a vásár. Tizenegyedikén este kellett hazaérkezni Schmithnek, de ő otthagyta a második vásár-napot és már tizedikén este hazajött. A városbiró fiát persze ott találta a hálószobában. Nem érte ott. Az ajtó be volt zárva. Zörgetett, betörte, rettenetes erő volt benne. Abban a pillanatban ugrott ki az ablakon a biró fia. Schmith egy hangot se szólt. A feleségének rohant és megfojtotta. Ezt egészen jól el lehetett várni Schmithtől, nemde? — kérdeztem Margitot kissé aggódva.

— Igen, — felelte egyszerüen.

— A börtönben Schmith nyugodt volt. Sokat imádkozott, mint vallásos emberhez és céhmesterhez illik és bizonyos megelégedéssel várta a halált. Azt mondhatnám, hogy örült annak, amit tett. Cserébe a saját sok bajáért, a féltékenység kinjaiért, a sok munkában eltöltött örömtelen napért — most igazán végképp és visszavonhatlanul magáévá tette a feleségét; kifogta, kiemelte az életből, mint a horgász a halat a vizből. Az övé volt, nem lehetett többet elvitatni tőle. Ilyen aljas, gyalázatos megelégedettséget érzett Schmith.

Az itéletet egykedvüen fogadta; nem szólt egy árva szót se. Szilveszter-napján hajtották végre a halálos itéletet. Az egész város ott volt, kivéve Paul Walterékat. A biró fia ellenben ott nézte a kivégzést, közvetlen közelből. Schmith meglátta, de az arca nyugodt maradt.

Senkise sajnálta a mézeskalácsost; éppen azért, mert semmi megbánást, semmi halálfélelmet nem mutatott.

Összetett kezekkel térdelve és imádkozva fogadta a hóhér csapását, aki elsőre teljesen levágta a fejét.

Itt szünetett tartottam az elbeszélésben és vizsgáltam Margit arcán a történet hatását. Kissé elfogódott volt, — amit az elbeszélésben szereplő rémes elemeknek, hóhér, kivégzés stb. tulajdonitottam, — de a szemei nem voltak könnyesek. Jónak láttam tehát másra terelni a szót, hogy kudarcom lehetőleg ne konstatálódjék. (Mert be kell vallanom, a könnyeire dolgoztam.)

Azután mind a ketten az óriási gótikus főoltár szemléletébe merültünk, amely Lőcsei Pál mester munkája és csodálatos szépségü alkotás.

EGYMÁST BOLDOGITVA

I.

Tiz év előtt egy házban laktunk Marianovicsékkal. Mikor behurcolkodtunk az Üllői-uti bérkaszárnyába, a melynek első emeletére talán sohase tévedt le a napsugár, sirni volt kedvem. A gyönyörü kis vidéki ház után, amelynek összes szobáiban és egész kertjeiben mi voltunk az urak, nagyon siralmas volt a csere. Öcsém és hugom hamar megelégedtek a vasrácsos folyosóval, a nagy márványlépcsőkkel és a zongoraverklikkel, de én a tizenkétéves fiu csak szomorkodni tudtam. Az emberek, akiket az első nap láttam és megfigyeltem, megerősitették bennem ezt a rossz hangulatot.

Különösen Marianovicsék. Végtelenül szánalmas család. Velünk szemben laktak az első emeleten. Valamikor jobban álltak és még akkor bérelték ki e négyszobás lakást, amely igényeihez képest mint tágabb és tágabb lett. Marianovics urat, aki magastermetü, gyér vörös bajuszu és haju sápadt ember volt, egy napon elbocsátották a postától. Aznap Marianovics átjött hozzánk. Sohase jártunk össze, de e napon — az ottlakásunk ötödik vagy hatodik esztendejében átjött Marianovics ur. Elmondta édesapámnak az elbocsátásának történetét. Most is fülembe csengenek érces erős hangjának a töredékei:

— Igy bánnak kérem el a becsületes hivatalnokkal tizenkétévi szolgálat után, ha van önérzete, ha megengedi magának azt a fényüzést, hogy póstatiszt létére férfi legyen... Megmondtam neki, «nagyságos uram, ebben ön-

nek nincs igaza» és sarkon fordultam. Most kiadták az utamat: menj a pokolba. Jó, én megyek. Olyan ember ember mint én, megél a jég hátán is. Magamat nem féltem; de elmondtam — bocsásson meg, ha untatom — hogy ismerje meg az államhivatalnokok sanyaru helyzetét, ami végre is nem érdektelen dolog. Én csak egy pont vagyok, mit mondok: voltam, ebben a rendszerben, de az én esetem élénken példázza, hogy mik meg nem történhetnek.

Aznap az apámnak akarva nem akarva ott kellett tartani Marianovicsot vacsorára. Nem tudott senkit se lerázni a nyakáról. Vacsora alatt, emlékszem, még egy párszor elmondta Marianovics ur: hogy megél még a jég hátán is, sok bort ivott és a legfinomabb szivarra, egy kis bokkra gyujtott rá, amelyből csak kettő volt a szivarskatulyában. Azután a családjáról beszélt. Kijelentette, hogy a fia, akinek földrajzból jelese volt, nagy földrajztudós lesz, bár egyéb tárgyakhoz nincs hajlama, továbbá dicsekedett, hogy a fejét teszi rá, hogy a lányát, a Terát, aki akkoriban türhető formáju 22 éves leány lehetett, fényesen fogja férjhez adni.

— Ne higyje, Kovács ur — mondta apámnak — hogy akárkihez adom, kizárólag doktrinér emberhez. Holtom napjáig bánom, hogy magam is nem léptem doktrinér pályára, pedig van hajlamom, higyje el, van hajlamom, akár az orvosi, akár a mérnöki tudományokról legyen szó...

Félig részegen kelt föl éjféltájban Marianovics az asztaltól s mint olyan ember, aki tudja, mi az illem, megköszönte apámnak a szives érdeklődését és azután hazament. Utána kinyitogatták az ablakokat, kiszellőzték a sok szivarfüstöt, amelyet mind Marianovics okozott és lepihentünk. Másnap mikor tizenegykor jöttem az iskolából, találkoztam Marianovicscsal. Valakivel beszélgetett

a lépcsőházban, sápadt volt, de jókedvü. Dicsekedett, hogy mostanában nagy ur, tizenegy órakor kel és a nyugdiját megy felvenni.

Ez a nyugdij azonban nagyon kevés lehetett. Ha elsején félretették belőle a lakbért, kifizették a hentest, már elfogyott. Marianovicsné egy kövér piroképü és kevéshaju lompos asszony, panaszkodott az édesanyámnak:

— Nem tudom, hogy adom férjhez a leányomat, az uram mindig azt mondja, hogy azzal ne törődjek, az az ő dolga, de nem tesz semmit.

Valóban Marianovics ur soha komoly lépést se tehetett, hogy leányát férjhez adja. Nem élt rendes életet. Hol cimszalagokat másolt, hol meg lapok kiadóhivatalában kapott állást, de ha férfiui méltósága kivánta: grand signeur módjára bocsátotta el magától az állásait és ismét más és más fákba vágta a fejszéjét. Valahányszor ilyen kisebbszerü családi krizis játszódott le Marianovicséknál, mindig körülményesen tudnunk kellett, hogy mi történt. Marianovics érdeklődést tudott kelteni a dolgai iránt. A lépcsőházban megállitotta az embereket és ugy mesélte el az affairját a kiadóhivatali igazgatóval, mintha csak az operában aratott nagyszabásu sikereiről tartott volna előadást. Érces hangja végigzengett a folyósón.

II.

Egy sáros őszi délután Marianovicsné sirva jött hozzánk.

— Ma szóltam a férjemnek. Ez igy tovább nem mehet. Valamit kell csinálnunk Terával. Az a leány már 28 éves, hadd vigyék. Ha most nem, soha. Azt mondta, hogy én őt ne okoljam, ő mindenesetre fele-

lős azokért, amiket tett... Sokat lamentált a kövér nő és késleltette a dunctolást. Apám ki is jelentette, amikor este édesanyám panaszkodott:

— Mondd meg neki, ha máskor alkalmatlankodik: »kedves Marianovicsné, bocsánat, dolgom van« — majd kimegy a konyhából!

Persze, mikor másnap reggel Marianovicsné beállitott hozzánk, apám volt az, aki a legkedvesebben kérdezősködött az egészsége felől.

Én mindezközben figyeltem Terát. Az első években tetszett nekem benne valami. Csinos leány volt. Kis szalmaszinü haját mindig koszoruba viselte. Látszott, hogy gondot fordit arra, hogy az a néhány rövidebb szál haj mint valami dicsfény ott rezegjen, lobogjon az arca körül. Vérszegény sápadt arca, amely csak addig volt némileg kellemes, mig puffadt volt és emiatt husosnak, ruganyosnak tetszett; az utóbbi időben rohamosan soványodott. Nagyon csunyult szegény. Nem is lehetett ezt észre nem venni. Ez volt az egyetlen témája Marianovicsnénak. Kedélyesen állitotta be, nehogy ugy lássék, mintha panaszkodnék.

— Lássa — mondta anyámnak — igy jár az az anya, akinek egy ilyen nemtörődöm férje van. Pedig Marianovics jó ember. Aranyszive van, szó se lehet erről, jó férj, de apának, őszintén megmondom ahogy van — utolsó. Kérem az az ember beszél nekem, hogy igy-ugy férjhez adjuk Terát, mit fog csinálni ő — és soha egy lépést se tett. Én nő vagyok, nem forgok a világban, mit tehetek én? Mit? Semmit. Nem igaz?

Igy telt az idő.

Most, ma egy éve volt, jól emlékszem, hogy Marianovicsné hunyorogva, mosolyogva jött át. Este volt, bocsánatot kért, hogy hálóköntösben teszi tiszletét, de már komót volt, amikor a férje hazajött.

— Ugy látszik — mondotta — ez az élhetetlen Marianovics mégis csinál valamit. Egy fiatal festő elvenné Terát. Ismeri. Elvenné, ha hozzáadnánk. Szerelmes a leányba. Nem ismerik? Itt a negyedik emeleten lakik, a házban, most jött a tavaszszal. Szép megrendelései vannak, nagyon szép megrendelések. Mit szól hozzá nagysád?...

Egyszerre csak Marianovicsné kitekint a lépcsőházban, pisszeg s odahivja anyámat az ajtóhoz.

— Nézze csak, ez az a fiatalember — mondja anyámnak. A lépcsőn egy kétségbeesett sovány alak botorkált föl. Nagy kalap volt a fején és piszkos petőfigallérja alatt fehérbabos kék piktornyakkendő diszlett. Keservesen, lassan igyekezett a negyedik emelet szinte elérhetetlennek tetsző régióiba. Közben minden harmadik lépcsőnél köhögött.

— De hiszen ez az ember mellbeteg — kiáltott föl anyám — ne adják hozzá Terkát, nem élnek soká együtt.

Marianovicsné tagadta a mellbetegséget, de szemmelláthatólag annyira elkedvetlenedett, hogy mindjárt elment. Másnap átjött és azt mondta, hogy a festő nem mellbeteg, csak a tüdeje van kissé megtámadva, gondos ápolást óhajtana, amely néhány hét alatt helyrehozná. Ezenkivül szerelmes Terkába. És ilyenkor nem nézi az ember a betegséget, hanem a szerelmet. Sajnos, a szegény festő, akiről kiderült, hogy csak szobafestősegéd volt, és szépen keresett (hetenként talán 20—25 forintot is) — csak egyszer tehette tiszteletét Marianovicséknál. Ott volt vacsorán, másnap ágynak esett. Ötödnap meglátogatták őt Marianovicsék és egy hét mulva meghalt. Terka a temetésen sirt és hónapokig fekete kendőt hordott a fején, mintha egyetlen szerelmesének elvesztése után már semmi köze se lenne a világhoz. Valóban ez a jegyes-

ségi eset, bár jegygyürü még nem szerepelt, nagyon rehabilitálta Terkát azok előtt, akik őt menthetlenül vén leánynak tartották. Mint pl. a házmesterné és a második emeleti ügyvédék fiatal, de igen kövér szakácsnéja, akik részvétüket fejezték ki Terkának vőlegénye elvesztése alkalmából.

III.

Sajnos, Marianovicsék nem tudták kamatoztatni ezt a kis erkölcsi tőkét. És egypár hónap elmultával Marianovicsné ujra előállott férjhezadási terveivel. Már csak az apróhirdetésekben bizott.

— Magamnak kell elintéznem, a férjem már nem lesz képes, de mit csinálhat egy nő, aki nem forog a társaságban? Egyszerüen apróhirdetést tesz közzé.

Nemsokára fölolvasta nekünk az első apróhirdetést.

Fiatal, jóneveléső, csinos, de vagyontalan urilány kellő ismeretség hiján ez uton keres magának férjet. Levelek „Urilány" cimmel a kiadóba kéretnek.

Marianovicsék nagyon sokat vártak ettől az akciótól. És Marianovics papa, akinek a feje már erősen szürkülni kezdett (ez időtájt egy ügynökségi irodában müködött) maga is bizott benne. Azonban bár a hirdetés többször megjelent, ami tetemes pénzt emésztett föl, Tera és Marianovics mama hiába járták a kiadóhivatalt. Végre két hét alatt, amikor körülbelül minden remény oda volt, uj hirdetésre gondoltak. Ez alkalommal kissé kiszinezték a viszonyokat. Terát fiatal, kedves, szőke leánynak mondották és némi kis hozományt helyeztek kilátásba. Marianovicsné kijelentette:

— Ha a föld alól is, de néhány száz forintot szerezni kell, e nélkül a leány, ha még olyan szépség is, férjhez nem mehet.

Mint hallottam Marianovics csakugyan mindenre hajlandónak mutatkozott és azt mondta a feleségének, hogy: «majd meglátod mire képes egy apa a lánya boldogságáért». Csakugyan a hozomány hirre jött egy pár ajánlat. Terka és a mamája ragyogó arccal jöttek meg a kiadóhivatalból és nekiültek a levelek olvasásának. Volt közöttük elegáns velinpapirra irt levél, egy rongyos s egy hibás helyesirásu. De mindegyiket megbecsülték, találgatták, ki irhatta, megszagolgatták és beszéltek róluk. Leveleket cseréltek. Terka izgalomban volt. Egy uj kalapot kapott. Marianovicséknál alsószoknyákat keményitettek, ruhákat vasaltak és anya s leánya kisütött hajjal fölcicomázva, rizsporos arccal, szivdobogva indultak el az Ismeretlennel való találkozásra. Talán három vagy négy ilyen délután láttam őket elindulni és visszajönni. Mindig ugy jttek visszaö, mint akiknek valami nemsikerült. Valószinü, hogy a találkozón a jelöltek látva Terkát, meg se szólitották őket, hanem egyszerüen megszöktek. Egy hét ugy jöttek vissza, mint akiknek valami nem sikerült. Valóképen apróhirdetés utján akarta elintézni a dolgot. Marianovics pedig unta már az örökös fizetést. A nők azonban, mint utolsó szalmaszálhoz, ugy ragaszkodtak az apróhirdetéshez.

Egy este Marianovicsné igy szólt:

— Ha jól meggondolja az ember a dolgot, ehhez is szerencse kell. Elvégre száz és száz hasonló tartalmu hirdetést lehet olvasni a pesti lapokban. Ezek közül a legtöbb csábitó és pikáns. Egy eféle egyszerü szerény, mondhatni polgárian urias hirdetésre aligha akadhat vállalkozó. Épen beszéltük ezt az urammal, de amellett maradtunk, hogy semmiféle kacér szót, vagy távolról is tisz-

tességtelen kifejezést nem fogunk bele irni. Nem. Ezt az egyet nem!

Marianovicsné ugy ment el e kijelentés után a konyhánkból, ahogy Don Carlosban az anyakirálynő a nagy jelenet után.

IV.

Ezután hosszu ideig nem hallottam semmit ez ügyben Marianovicsékról. Marianovics mama ritkán jött át és az apróhirdetés-ügyletekről akkor is hallgatott. Anyám pedig, bár érdekelte a dolog, nem akart kérdezősködni. Marianovics apa több alkalommal fejcsóválva és mintegy elmélyedve távozott hazulról. Ezt a jókedvü és kedves embert soha sem láttam ilyen gondterheltnek. Azzal tisztában voltam, hogy anyagi gondokról nem lehet szó. Marianovicséknak igényei a minimálisra redukálódtak és Marianovics papa, ha könnyelmü férfi volt is, mindig tudott pénzt keresni. Azt hiszem, szimatja is volt, esetleg olykor-olykor esküjét bocsátotta áruba, ami tudvalevően igen nagy anyagi haszonnal járhat, mert perekben a hamis eskü is döntő lehet. Viszont azonban kockázatos. Apám kétszer vagy háromszor kifejezte aggodalmát, hogy Marianovics, mint alkalmi hamis tanu, ügyvédi irodák táján lézeng. És a dolog tényleg nem látszott valószinütlennek.

Marianovicsné és Terka ritkán mutatkoztak. A lányt egyszer-egyszer kendőben láttam lefelé suhanni este a lépcsőkön, kezében spirituszos-üveggel vagy tejes köcsöggel. Marianovicsné pedig nem jött hozzánk. A tél lassan mult. Azt hiszem, ez utját vágta Marianovicsék terveinek. Télikabátok, karmantyuk, boák tekintetében ők rosszul voltak szituálva. Terka például az őszi kabátját viselte egész télen és felette egy kockás kendőt. Marianovicsné pedig valami vattával bélelt, kopott, fekete paletotban járt. Marianovics papa télikabátjáról, melynek fia-

talos, sárga szine mintegy fölhivta a figyelmet a szövet viharvert voltára és amely molyrágta rókaprém-gallérral volt diszitve, ez alkalommal nem szándékozom részletesebben szólani.

Mondom, ugy látszott, hogy Marianovicsék tervei, miszerint Terkát apróhirdetések segélyével férjhez adják: téli álmukat alusszák.

Pedig nem volt igaz. Marianovicsék nappalijában, ebben a kis szobában, amelyre olyan jól emlékszem, folytonos, kitartó tervezgetések folytak. Marianovics mama és Terka órákig elüldögéltek a tüz mellett és mig Marianovics papa apró korcsmákban vagy kávéházak hátsó szobáiban ivott, kártyázott, dominózott és rövidszivarokat élvezett, ők ketten apróhirdetés-szövegeken törték a fejüket. Százat irtak és ezer lehetőséget vitattak meg. A konyhában elmosatlan maradt az edény, mig Terka, akinek tiszte lett volna a mosogatás, mint valami mesebeli hercegre váró tündérkisasszony, bámult be a lángba. Sáppadt arca kipirult és vizes, érdektelen szemei tüzet loptak a kályha lángjaitól.

Azt azonban biztosan állithatom, hogy egész télen Marianovicsék semmi határozott lépést nem tettek, apróhirdetést nem közöltettek.

Az első tavaszi napokon megbetegedtem. Sarlach — mondta a doktor bácsi. Örömmel láttam, hogy szüleim igen megijedtek és én a sulyos betegeknek kijáró nagy becézésben kezdtem részesülni. Életem egyik legboldogabb korszaka volt ez a sarlach. Sok könyvet, ajándékot, cukrot, pénzt kaptam. Apa megigérte, hogy felgyógyulásom után lehivatja a szabót a harmadik emeletről és hosszu nadrágot csináltat. Megfeledkeztem az iskoláról, a barátaimról, a játékaimról. A betegségemnek éltem. Csak Marianovicsék jutottak eszembe gyakran. Sajnáltam Terkát. Nagy fogadalmamból, hogy a szerencsés krizis után

kétszáz miatyánkat imádkozom — amire Anna, a szobaleányunk beszélt rá — tizet felajánlottam Szent Antalnak, Terka mielőbbi férjhezmenésének előmozditása céljából. Sőt a családom is, mintha kezdett volna érdeklődni ez ügy iránt. Édesapám egyszer igy szólt:

— Nem értem ezt a vén szamár Marianovicsot. Végre is, ha egy kicsit utána nézne, lehetne annak a Terkának fogni valakit.

Megvádoltuk Marianovicsékat, hogy idő előtt belefáradtak a próbálgatásba és letettek a reményről. Szinte az volt a hangulat, hogy nekünk kéne a kezünkbe venni Terka dolgát. Édesanyám igy szólt:

— Majd beszélek Eszter nénivel — a foltozó aszszonyt hitták igy — ő már nem egy életrevaló házasságot hozott össze. Vannak ismerősei a fiatal alantas vasuti hivatalnokok között, ezenkivül a villamos-alkalmazottak és táviratkihordók között. Végre ez se megvetendő. A fizetés nem nagy, de sok a borravaló, Terka pedig ügyes gazdaasszony lesz. Be fogja tudni osztani. Majd beszélek Eszter nénivel!

V.

A betegségem — hála Istennek — jó soká tartott. Hat hétig nem volt szabad kimenni a szobából, nem volt szabad iskolába menni. Roppant örültem neki, hogy a doktor bácsi az iskolakönyveket már jól előre félretétette, azt mondván, hogy majd fertőtleniteni fogják őket. Ily módon egész zavartalanul élvezhettem a gyógyulás boldog napjait. Az első napon, hogy ujra beköltöztünk a fertőtlenitett kisurolt és kiszellőztetett szobákba — a gyerekeket fölvitték négy hétre a negyedik emeletre valami öreg özvegy kapitánynéhoz — gyönyörü, csodálatosan me-

leg és illatos tavaszi nap volt. Marinovicsné lelkendezve jött át hozzánk. Gratulált a felgyógyulásomhoz, azt mondta, hogy meghiztam, azután hamarosan rátért Terka ügyére:

— Nagysád, — mondotta anyámnak — kieszeltük a dolgot. Ami biztos, az biztos, de a nyakamat teszem, hogy most már rendben lesz minden. Még ma egy apróhirdetést fogunk föladni. Tessék meghallgatni!

És hangosan olvasni kezdett:

> Fiatal, jól nevelt, de szegény leány férjhez menne jómódú, testi hibában szenvedő férfihoz, akinek ápolója, gondozója és hűséges felesége lenne. Szerencsétlen élete egére a boldogság napját varázsolná. Levelek „Egymást boldogitva" jelige alatt kéretnek a kiadóba.

A derék asszony egészen fel volt lelkesülve. A «boldogság napját» majdnem kiabálva és könnyezve szavalta. Azután sietve fölsorolta az eshetőségeket. Hogy a számitás mennyire tökéletes. Hogy egy béna, vagy sánta ember mennyire hübb, mint a hibátlan férfiak, mennyivel jobban megbecsüli a jó nőt. Hogy mennyire Terkához illő feladat volna egy ilyen szerencsétlen embert ápolni, rá takaritani és neki esetleg fölolvasni.

— Hiszen az első vőlegénye is — Isten nyugtassa — beteg ember volt, de ha az esküvőig elélt volna, mérget veszek reá, hogy az odaadó, önfeláldozó ápolás meggyógyitotta volna. Ismerem a leányomat, az én lányom. Marianovicstól, aki jó ember, de bolondos és könnyelmü, semmitsem örökölt.

Marianovicsné még tovább hosszan dicsérte Terkát. És valóban ugy látszott, hogy a terv szerencsés órában született.

Kinéztem a folyosóra. A tulsó végében kinn állott Terka. A napsugárban fürdette sápadt arcát és mind a két kezével kócos, szegényes szőke hajában babrált. Mintha a tél fáradtságos gondjai után a tavasz olvasztó vidámságot hozó szellőiben a jövő reményeit, mint gubókból kikelt pillangókat bocsátotta volna szárnyra, a melyek egy bármely testi hibában szenvedő, de jómódu férfiu alakját repkedték körül.

Amikor meglátott, rámnevetett és esetlen kézmozdulattal üdvözölt. Az anyja pedig tovább, hosszan fejtegette az apróhirdetés-terv esélyeit.

VI.

Terka két hónap alatt férjhez ment. Egy mindkét lábára béna fiatal emberhez, aki két mankón járt és ezerszáz forint évi jövödelem fölött rendelkezett. Marianovicsék usztak az örömben, Terka pedig szépülni kezdett. Azt hiszem, hogy a nőket szépiti az, ha a férfiaknak tetszenek és Terka csak azért csunyult el, mert senkisem törődött vele.

Az esküvőről, a részletekről már semmit sem tudok. Május elsején elköltöztünk a házból.

GYILKOSSÁG

A gyorsvonat étkezőkocsijában találkoztam Gecső Bélával, a dusgazdag Gecső Zoltán fiával. Nagyon megörültünk egymásnak.

— Hova utazol? — kérdeztem.

— Pestre megyek, ott maradok. Nem birom ki otthon.

— Az apáddal?

— Igen, vele is mindig hadilábon állok, tudod... napszámok és eféle miatt.

— Persze, a szocializmus nem tetszik az öreg urnak.

— És legkevésbé az, hogy én magam is szociálista vagyok.

— Nem is illendő dolog egy ötszáz holdas birtok leendő örökösétől.

— Most azonban más okaim is vannak, hogy elmenjek hazulról.

— Micsoda okok?

— Hát nem hallottad az esetemet?

— Nem én?

— Hát barátom, ugy nézz rám, hogy én embert öltem.

— Ne beszélj!

— Ugy van, embert öltem. Milyen egyszerüen mondom, mi? És milyen átkozottul egyszerü dolog volt az! Hallgass csak ide.

Julius huszadikán történt, most két hét előtt.

Éjfélkor bujtam ágyba. Fájt a fejem, nem tudtam

aludni. Már egy jó órája hánykolódtam, amikor egyszerre fürészelő, őrlő zajt hallok. Egészen véletlen volt, hogy a fájós fejemet egy pillanatra a falhoz szoritottam. Akkor hallottam meg ezt a különös zörgést. Elveszem a fülem. Nem hallok semmit. Megint odaszoritom a falhoz. Ujra hallom a hangokat. A tornác végén kellett valakinek zörögni! Várom, hogy a kutyák majd ugatnak, de nem ugattak és erre megnyugodtam.

Ismersz, milyen vagyok. Ideges, tehát gyáva. Sok bajom volt amiatt is az apámmal, aki azt képzelte, hogy az ő sanguinikus temperamentumát, vakmerőségét épen ugy örökölni fogom, mint akár a nemesi cimert. Szóval gyáva vagyok. De azért mikor kis idő mulva ujra hallani kezdtem a hangokat, mégis elhatároztam, hogy ezt a titokzatos ügyet magam fogom tisztázni. Különben sem volt más választásom, mert a felső épület, ahol a család aludt, legalább száz méternyi távolságban van az alsó régi kuriától, ahol pedig magam aludtam.

Érdekes, hogy este a vacsoránál épen azt bizonyitgattam apámnak, hogy milyen nevetséges, abszurd dolog a lopást olyan szigoruan büntetni, amikor mindenkinek — akinek csak gyomra van — már természetadta joga enni is; s ha nincs ennivalója — lopni. Mondom, épen ezekről a dolgokról beszélgettünk... Na, most hallgass tovább. A következő pillanatban harisnyát és nadrágot huzok, azután a szobám ajtaját lélegzetfovisszajojtva kinyitom. Nem tudom, hogy fejfájás okozta-e, de nyoma se volt bennem a félelemnek. Hallgatóztam. A tolvaj vagy a rabló igen óvatosan dolgozott. Szinte szakértelemmel. Emlékszem, ott a sötétségben elmosolyodtam ezen a szón, hogy »szakértelem«. Azután megtapogattam a karjaimat, éreztem, hogy erős vagyok és más vágyam nem volt, mint hogy a tolvajt,

bár egy pillanatra csak, látni szerettem volna. Szerettem volna megnézni az arcát, a termetét; elbirok-e vele? Barátom, nem tudom megmagyarázni, de olyan bátor voltam, hogy szinte örülni kezdtem a rám várakozó izgalmaknak.

Hallhattam, hogy kiemeli az ablaküveget, keresztülhasitja a függönyt és bemászik a dohányzóba, ahol a pénzszekrény és a gazdasági számadások állanak. Én akkor már a könyvtárba lopóztam át. Most már csak egy ajtó választott el bennünket. Nemsokára egy gyufa sercegését hallottam, mire elöntött az izzadtság. Ekkor vettem csak észre, milyen őrülten izgatott vagyok. A szivem dobogott, az inaim reszkettek és a szájam kiszáradt. Lehasaltam a padlóra és megnéztem, hogy világosságnál dolgozik-e? Az ajtó alatt semmi fény se derengett, de hallottam, hogy a pénzszekrényt vette munkába.

Tehát a pénzszekrénynél áll! Egészen az ajtóig lopóztam. A szivemet a számban, a fülemben, a gyomromban, a lábujjaim hegyén éreztem lüktetni. Szinte be voltam rugva a bátorságomtól... azután hirtelen kicsaptam az ajtót.

Két lépéssel a pénzszekrénynél voltam s amint számitottam is, beleütköztem a rablóba. Egy állati hang szaladt ki belőle. Éreztem, hogy ez az ember halálosan megijedt. Beleharapott a jobb kezembe, mire én a bal kezemmel szemébe boxoltam és megkezdődött a küzdelmünk a koromsötétben. Csak harapni tudott ez az agyonraijedt ember, de én lenyomtam a földre és körülkaroltam a térdemmel, ugy hogy a bordái ropogtak. Erre lihegve köpködni kezdett, mint egy varangyos béka. És amikor lefogtam a fejét, a ruhámba vájta a fogait. Erre mind a két kezemmel elkezdtem nyomni a gégéjét. Mint vaskapcsok, ugy tapadtak rá

az ujjaim a nyakára. Fáradhatlanul és minden erőmet összeszedve szoritottam, nyomtam. Szinte beleszédültem az erőlködésbe és az ölnivágyás állati kéjébe.

Egy ideig még karmolta a kezeimet, de igen erőtlenül. Végre lehanyatlottak a kezei és nyögött. Iszonyuakat. Hármat. Nem olvastam meg, de most is, mintha egymásután hallanám ezeket a nyögéseket. Teljesen ur voltam a testén, de nem tudtam — ezt értsd meg — nem tudtam levenni a kezeimet a nyakáról. Azt sem tudtam, mennyi idő telhetett el igy. Lehetett egy perc, lehetett három óra. A végén, ezt jól tudom, valami rettenetes csömör, fáradtság váltotta föl a diadalérzésemet. Mintha nem lenne többé agyvelőm és rémséges hülye volnék, mintha itéletnapig ott kéne ülnöm a koromsötétben, hogy szoritsam ezt a nyomorult gégét.

Egyszerre megéreztem, hogy a nyak merev és jéghideg. Fölugrottam és a hálószobámba siettem viszsza világosságért. Azután gyertyavilágnál megnéztem az embert. Péter volt, a tavalyi kocsisunk. Olyan szük mellü, beesett, borostás arcu, gyér bajuszu paraszt. Sárga szemei dülledten néztek reám. Az arca szederjes volt. Halott volt.

Megrémültem és elhültem, azután ész nélkül hozzáláttam az élesztgetéshez. Dörzsöltem, vizet freccsentettem az arcába, majd fejetlenül szaladgáltam ide-oda. Csakhamar mégis eszembe jutott, mit kell tennem: fölhivtam a cselédeket. Akkor láttam, hogy a három kutyánk ott hever az udvaron, döglötten. Két legénynyel csináltattam mesterséges lélegzést, egy harmadikat pedig orvosért küldtem. Mialatt mi a gyertyavilágnál rángattuk Péter élettelen karjait, jött a legény mondani, hogy nincs otthon a doktor. Folytattuk az élesztgetést egész hajnalig, három óra hosszáig, eredménytelenül. Végre be

kellett látnom, hogy hiába minden, megöltem egy embert, megfojtottam egy szegény, gyönge kis parasztot.

És akkor körülnéztem a szobában. A Wertheim-kasszán egy háromújjnyi vésett bemélyedés volt. A földön pedig ott hevertek a hulla mellett szegény Péter betörő szerszámai. Egy rossz ráspoly, egy kalapács, egy furó, amelynek rég elveszett fogója helyett nyers fenyőfából csinált valaki egy másat, továbbá egy csorba kézifürész. Ezekkel akarta ő megfurni a Wertheim-kasszát. Eldolgozhatott volna velök itéletnapig. Tudod, amint megláttam ezeket a nyomoruságos szerszámokat, ezeket a szegényes kis gyerekjátékokat ott Péter mellett és néztem a kidülledt szemeit, valami rettentő szánalom, sajnálkozás kezdte szorongatni a torkomat. Csakhogy hangosan sirni nem kezdtem. Szegény, szegény Péter!... Hogy én ezt a nyavalás, gyönge embert, akit megőrölt az élet, a munka és szegénység, teljes erőmmel támadtam meg, ez iszonyu szégyen volt. Érted, ez volt a legrettenetesebb. És ezen már nem lehetett segiteni.

(Gecső Béla ujra a sirás határán állott. Nagyon fölizgatta az emlékezés. Vigasztalni próbáltam, de nem sikerült. Elhallgatott és nem törődött velem többé. Mereven bámult ki a gyorsvonat ablakán a távolba.)

A KUTYA

Mindezideig nem volt alkalmam Barnabás bácsiról szólani. Ő távoli rokonom és bár kevésbbé szimpatizálok vele, különböző okok miatt nem tartózkodhatom, hogy egyet-mást elmondjak róla. Barnabás bácsi életének főmotivuma maga is megérdemli az érdeklődést. E motivum a következő: egyszerü polgári születésü ember létére báró keresztapát szereztek neki.

A bácsi életére ez a tény döntő befolyással volt. Anyja, ki nagyanyámnak második unokatestvére volt, valami különös nagyzási hóbortban szenvedett. Efélét csak szegény embereknél tapasztaltam. Ez az asszony teljes életében arra biztatta a férjét, hogy fölfelé barátkozzon és nálánál előkelőbb emberekkel tartson lépést.

Hasonló beteges női ambició a történelemben is gyakran előfordul; erre azonban most nincs időm kitérni.

Barnabás bátyám születése alkalmával ugy látszik fokozott mértékben dühöngött boldogult édes anyján ez a sajátságos betegség. És ennek a következménye az lett, hogy keresztapának harmadik szomszédunkat a bárót kérték föl. A báró akkor huszonnyolc éves legényember lehetett. Igazán keresve sem lehetett volna ostobább keresztapa-választást elképzelni. Szegény Barnabás bácsi cifra uj selyem-bársony pólyájában nem sejtette, de nem is sejthette, mi vár rá.

Az anyja, mint nagyanyám meséli, uszott az öröm-

ben és nyakra-főre dicsekedett, hogy a báró egy százforintos takarékpénztári könyvet ajándékozott a fiának. Továbbá kijelentette, hogy a kisded bármikor számithat pártfogására. Kissé unalmas mulatság lenne most hosszasabban vázolni Barnabás bácsi gyerekkorát, amelyet megnyomoritott, megrontott a bárói keresztapa presztizse.

Miért mondanám el, hogy Barnabást minden nyolcadik vasárnap uj ruhájában, ünnepi cipőjében, keztyüsen átküldték látogatóba a báró keresztapához.

Miért ecseteljem, hogy ezalatt Barnabás testvérei milyen vigan, gondtalanul, mezitlábra vetkőzötten játszadoztak otthon az udvarban duskálva a homokban, hemperegve a füben és lábfürdőzve a pocsolyákban. Önök mindannyian el tudják képzelni Barnabás nyomorult helyzetét, aki a bárónál csokoládét kapott és egy előkelő széken egyenesen ülve szorongva felelgetett a jókedvü báró kérdéseire. Inkább elmondom, hogy Barnabás lassan, bukdácsolva, protekciók sürü igénybevételével: letette az érettségit, mint önkéntes a huszárokhoz vonult be és azután a katonai élet elegáns, pompás emlékeivel meggazdagodva közigazgatási hivatalnok lett.

Meg vagyok róla győződve, hogy a báró-keresztapa nélkül Barnabásnak sohse jutott volna eszébe a természetével annyira ellenkező vadászatra adni magát, izületi csuzt szerezni és kitünő barátaival cigányos tükörtörésekben és hangos orditozásokban kulmináló mulatságokat rendezni. Ezek a vad magyar szokások merőben távol állottak a Barnabásék családi hagyományaitól. Ők mindannyian derék, takarékos és egyszerü polgáremberek voltak.

Barnabás, miután igy »snájdig« módon végigcsinálta a legényéletet, megházasodott. A közjegyző leányát vette

el. Kövér, 28 éves közönséges arcu nő volt, már mindenkinek kinálták. Mikor a szolgabiróéknál egy vacsorán barátságosan rámosolygott Barnabásra, ez nem tudott többé letenni a rögeszméről, hogy egy volt huszárönkéntesnek és szép legénymulttal rendelkező közigazgatási tisztviselőnek csakis valami előkelően csunya nővel lehet a karrierjét végkép megalapozni.

Megtörtént az esküvő, Barnabás anyja örömkönnyeket sirt és Barnabás zsebrevágta a 25.000 forintos hozományt. Az esküvőn harmadnap reggelig mulattak. Barnabás meghivta a legjobb ivókat, az egyik barátja, valami Feri nevü, a cigányok nagybőgőjét előre megbeszélt programm szerint betörte, Mihályné asszonyom turós réteseitől hárman egész életre szóló gyomorhurutot kaptak... szóval a lakodalom egyike volt a legszebbeknek a megyében.

Ebben az időben kezdtem tanulmányozni Barnabás bátyám életét. Keresztapjával, a báróval, csak ritkán érintkezett, de mindig ugy beszélt róla, mintha naponta együtt lennének. A beszélgetéseibe mindig beleszőtte. Például ilyenféle közbevetései voltak: »Hogy is mondja csak, az én atyai barátom, a báró«... vagy: »A báró az effélét nem tartja fér dolognak!« stb. E mellett azonban Barnabásából hiányzott az energia és a bátorság, hogy nagyuri ambicióihoz megfelelő társaságot keressen és a megfelelő kedvteléseket gyakorolja. Például évenként legföljebb egyszer ment vadászni nagy készülődésekkel, drága pénzen bérelt vadászjeggyel és könyvekből szedett vadásztanulmányok alapján. De erről a vadászatról azután egészen a legközelebbi vadászatig mindig beszélt. Notorius vadászkifejezésekkel, lelkesen, dicsekedve. Nagy és drága puskagyüjteménye, melyet házasságuk után a felesége hozományából vett,

használatlanul lógott az ebédlő falán. A puskák, mintha szemrehányóan bámultak volna a gazdájukra: Barnabás, Barnabás. Mi lesz a vadászattal?

II.

Barnabás bátyám már a negyvenedik esztendejébe járt és még semmi igazi elegáns dolgot nem csinált. Jól öltözködött és nagy borravalókat adott — ha látták — ez volt minden.

Egyszer három hétig monoklit hordott, de hurutot kapott a szeme és le kellett mondania a monokliviselésről. Ismét és ismét nekikeseredett és megpróbált résztvenni a kaszinói urak nagyhirü lumpolásain. De mindig megbánta; nem győzte az ivást, éjfélre mindig az asztal alá került és azután ehetett citromot és heringet napokig.

Családi összejöveteleken, ahol nyilván a felesége biztatására vinni akarta a szót, Barnabás mindig pórul járt. A vadászkalandjait meghazudtolták, a pózait, az ujmódi kézfogásait és köszönési módjait kinevették, egyszer pedig, amikor vacsorát adott, amelyen fácánok szerepeltek, kegyetlenül leleplezték. A fácán-pecsenyéről tudniillik Barnabás azt mondta, hogy a gróftól, a földjeivel szomszédos vadászterület tulajdonosától kapta, aki a fácánokat személyesen lőtte. Kiderült azonban, hogy a madarakat a gróf erdőmesterétől vette drága pénzen. Ugyanez az erdőmester oltotta Barnabás bácsinak a fejébe a rögeszmét, hogy »igazi uriember« háztartásából egy valódi elsőrangu fajkutya nem hiányozhatik.

Barnabás bácsi pont egy hónapig tanulmányozta a kutyakérdést. Feleségével, ezzel az ellenszenves, csunya, kövér és mégis tetszelgő asszonnyal folyton a kutyá-

ról beszéltek. A bácsi három délután leveleket irt állatkereskedőknek. Azután két hétig olvasta és szaglálta az árjegyzékeket.

Mikor látogatást tettem náluk engem is az ostoba kutya-bolondériájával mulattatott:

— Figyelj ide, Pali — mondta — kutyát fogok venni. Árjegyzékeket kaptam. Nagyszerü kutyák vannak itt. Hallgasd csak!

És olvasott:

— Bernáthegyi. Négyéves. Vörösszőrü, fehér foltokkal. Erősen és kitartóan ugat. A reábizott területet föltétlenül megvédi. Ára 200 korona. — Dogg. Hároméves. Szürke. Erősen és öblösen ugat. Éber. Harapós. A reábizott területet biztosan védi. Ára 350 korona. — Ezt fogom választani. Ez a legdrágább és legszebb faj, ugy-e édesem! — szólt a feleségéhez fordulva.

— Igen, egy dogg — nyafogta az asszony — én is ezt szeretném legjobban.

— Azt hiszem mondám szerényen — hogy a doggnál utálatosabb kutya nincs. Félelmes, lusta, sokat eszik, megbizhatatlan.

Barnabás megdöbbenve nézett rám:

— Van neked fogalmad mi az a dogg. Hallja, Janka, micsoda izléstelen fiu ez a Pali, azt meri mondani, hogy a dogg a legutálatosabb kutya! Gyere el, mondd ezt el a Kaszinóban: egyszerüen kinevetnek, tönkre vagy téve, senki se vesz többet komolyan!

Ezzel Barnabás bácsi rámuszitotta a feleségét is és együtt szidtak és csipkedtek. Annyira fölbosszantottak, hogy csakhamar otthagytam őket. Csodálatos, hogy az efféle haszontalanságok gyakran nem hagynak hidegen. Ahelyett, hogy nevettem volna rajtuk — evett a méreg.

Három nap mulva apám ujságolta, hogy Barnabás

megrendelte a doggot utánvéttel. T. i. levelet irt az állatkereskedőnek, hogy a kutya jó legyen és valódi fajkutya, mert különben visszaküldi és beperli. Az állatkereskedő erre a következőket válaszolta:

Tisztelt uram!

A kutyát nem kináltam. Ha akarja vegye meg. Az állataim értékével egészen tisztában vagyok. A dogg tulajdonságait hüen leirtam, az árából egy krajcárt sem engedek.

Barnabásnak roppant tetszett a levél, mindenfelé mutogatta és örült, hogy a sors egy olyan kereskedővel hozta össze, aki »igazi uri ember«, nem hagy magával packázni. Még aznap irt, hogy küldjék az állatot.

A jó sors megengedte, hogy jelen legyek, amikor a póstai alkalmazottak beszállitották Barnabásék ebédlő szobájába a ketrecet.

Janka, Barnabás felesége a konyhában akarta fogadni a vendéget, de Barnabás egy kézmozdulattal jelezte, hogy előkelő fajkutyáról van szó, akinek szobában kell üdvözölni uj gazdáit.

— Hiszen a napjainak a legnagyobb részét ugyis az ebédlőben, az asztal vagy a hintaszék alatt kell töltenie — mondta a bácsi — hogy a látogatók lássák. Nagyon emeli a szobát egy ilyen kutya! — kiáltotta lelkesen és dörzsölte a kezeit.

Leszedték a ketrec vastag papirosát és az óriás kutya előttünk állt egész félelmes, csunya mivoltában. Összeráncolta homlokán a bőrt és megvető tekintettel nézett Barnabásra és nejére.

— Pfuj, micsoda népség közé keveredtem! Azután hasra feküdt és félszemmel figyelte a történendőket.

Barnabás még egyszer előkereste az állatkereskedő levelét és hangosan fölolvasta a dogg nevét.

— Hoppy!

Igy hivták. Nagybátyám nem tud angolul, de mindig szidja azokat a családtagokat, akik elmaradtak a nyelvtanulásban.

— Angolul tanuljatok. Csak ezzel lehet ma boldogulni. Világnyelv. Jó társaságba enélkül nem járhat az ember! stb.

Mondom, nagybátyám meg volt akadva a kutya nevével. A dogg a Hoppi! szólásokra még a füle botját se mozditotta. Barnabásban megszületett a gondolat, hogy hátha máskép kell a Hoppyt olvasni. Próbálgatta tehát. Mondott Hoppeit, Hoppeát, Hoppoit, Hoopeet. A kutya nem reagált egyikre se. Nagybátyám szégyenkezett előttem és felesége előtt is, hát hamarosan behivatta az inast és megparancsolta neki, hogy nyissa ki a ketrec ajtaját. Mielőtt azonban ez megtörtént volna, székekre álltunk, hogy a kutya esetleges támadásai ellen valamennyire legalább védve legyünk. Nem szép a káröröm, ezt az iskolában is tanultam, de nincs különös érdekemben letagadni, hogy meg voltam elégedve a fejleményekkel.

Az inas kinyitotta az ajtót. Hoppi fölállt, ásitott és kisétált a ketrecből, leült a szőnyegre és két ostoba szemével, két fehér kiálló fogával kibámult az ablakon.

— Hoppi! — mondta nagybátyám reszkető hangon.

— Hoppi! — mondta Janka néni affektált nyafogó hangsullyal.

— Hoppi! — kiáltottam én. — Gyere ide!

— Bolondság — mondta Barnabás — a kutya csak németül ért!

— Hoppi! Gyere ide! — kiáltottam ujra keményen! Hoppi odajött hozzám és megállt a szék előtt. Lehajoltam és megsimogattam a fejét. A kutya elkezdte a

farkát csóválni. Leszálltam kényelmetlen fellegváramból és tovább folytattam a hizelgést. A doggnak ugy látszik nem tetszett a dolog, mert a farkcsóválást abbahagyta és szigoruan tekintett Barnabásékra, akik szinte lekászmálódtak a helyükről. Megértettem az állat néma tekintetét.

— Ez a kutya enni akar! — mondtam.

Nagybátyám el volt ragadtatva mentő gondolatoktól. Becsengette az inast és egy kiló sertéshust hozatott a mészárszékből.

— Fontos, hogy az első ebéd izeljék neki — mondotta mentegetőzve, amikor figyelmeztettem, hogy értesülésem szerint az egész háztartásukban nem kell több mint naponta másfélkiló hus.

A hust elhozták. Hoppi fényesen megebédelt. Egy álló óra hosszáig nyalakodott a finom csemegén. Megette az utolsó falatig. Barnabás majdnem könnyezett az örömtől, hogy a kutya elegáns fajkutya létére mégis elfogadta őt gazdának. Őt, az egyszerü polgári szülők gyermekét. Igaz, a keresztapja báró, de ezt a fajkutya nem köteles tudomásul venni. Értésére adni pedig bajos. A fajkutya csak a szimat után indul, a szimat pedig valószinüen az igazságot deriti ki, a tiszta, változhatlan igazságot.

Éreztem és nyomról-nyomra követtem nagybátyám itt vázolt eszmemenetét. Éreztem, hogy a szánalmas ember szeretné elmondani a kutyának, hogy bár ő csak 200 korona születési ajándékot kapott a bárótól, mindazonáltal a 350 korona vételárt nevetségesen csekély összegnek tartja egy olyan kincsért és jó barátért, mint amilyet Hoppyban tisztelhetni remél. Továbbá neje Janka, született Szeremley-leány, közjegyző lánya, volt orsz. képviselő lánya! — és kérése támogatásául bátorkodik ezt is fölhozni.

A kutya egyenlőre nem akart tárgyalásokba bocsát-

kozni. Jóllakott, lefeküdt a zongora alá és elaludt. Barnabásék suttogva beszélgettek és lábujjhegyen jártak. El volt ragadtatva a kutyától. Barnabás még azt is az előnyére magyarázta, hogy olyan lusta.

— Nemes állat. Kifárasztotta az utazás. Egy parasztkutya hetekig is elbirja az éhséget, szomjuságot és álmatlanságot. Minél finomabb az állat idegrendszere, annál hamarabb fárad. De azután rendkivüli erőfeszitésekre is képes!

Egy német könyvből fölolvasta a doggról szóló fejezetet. A cikkben érzékeny történetek voltak elmondva a doggok nagyszerü lelki jóságáról, természetes humoráról és ritka hüségéről. Barnabás csaknem a könnyekig elérzékenyült, midőn egy dogg öngyilkosságát — urának vadászaton történt szerencsétlen halála miatt — fölolvasta.

Hoppy azonban nem volt ezek közül a doggok közül való. Másfélórai alvás után kiugrott a szoba közepére és ránkvicsoritotta a fogát, majd pedig éktelen ugatásban tört ki. Mindannyian halálra rémültünk és önkénytelenül is ujra székekre áilltunk. Hoppy most kiegyenesedett borjunyi nagyságban, egész hatalmas fogsorát bemutatta és néhány szilajat ugrott. Ugy látszott, hogy nincs más célja, minthogy mulasson a rémületekön. Nagybátyám csöngetett az inasért és megparancsolta neki, hogy hozza be az ostort.

— A kutyát nem szabad verni — magyarázta fogvacogva — de egyenlőre meg kell mutatni, hogy ki a gazdája. A szakkönyv is ezt ajánlja!

Az inas azonban nem mert keresztüljönni a szobán. Hoppi ostromzár alatt tartotta hadállásainkat. Végre ugy oldotta meg a dolgot, hogy az ostort átdobta nekem Hoppy fölött. Én elkaptam és nagybátyámnak nyujtottam. Barnabás bácsi erre leszállott és szertartásosan, gyengéden,

Hoppi kiáltással egyet a kutyára csapott. Hoppi nem vette tudomásul az ütést, Janka nénihez rohant és két lábát a vállaira tette. Janka néni mosolygott és az arcán a hideg veriték gyöngyei jelentek meg. Feledhetlen látvány volt!

Hoppi valahogyan mégis megbékélt és én már épen megelégeltem az izgalmakat. Hamarosan távoztam.

III.

Napok mulva hallottam, hogy sehogyse akar engedelmeskedni. Barnabásék szobalánya mesélte a kutnál Julisnak, hogy a kutya az asszonyt jobban kedveli, ellenben az urra haragszik néha és kimegy a szobából, ha ő bejön, mintha undorodna a látásától. Barnabás minden valószinüség szerint ezt a viselkedést szive mélyén a felesége előkelőbb származásával magyarázta. Fájt neki Hoppi tüntető visszautasitása. Maga etette, rengeteg pénzt költött husra, a mészárosnál naponta külön velős csontokat rendelt. Ahányszor az apám találkozott vele, mindig véres csomagokat vitt Barnabás.

A kutyának viszem — mondotta — és föllebbentette a papirost: nyers marhamáj, borjuvese, birkafej, ilyenfélék rejtőztek csomagjaiban.

Hetekig tartott, mig Hoppit ki lehetett vinni a korzóra. Barnabás ez alkalommal kutyakorbácsot tartott a kezében, macskanadrágot huzott és pörge kis vadászkalapját csapta a fejére betyárosan. Nem lehet tagadni, hogy Barnabásnak e stilus iránt határozott érzéke volt.

A korzón a dogg nagy feltünést keltett. Barnabás arca hizott a gyönyörüségtől. A főispán azt mondta, hogy a legszebb kutya a városban s hogyha volna rávaló pénze, rögtön hozatna egy hasonlót, annyira kedvet kapott. A Szalay főhadnagyné pedig cukorért beküldte az

urát a kávéházba, hogy megetethesse a szép keztyűs kezeiből a dögöt. (Nincsen jobb dolga!) Barnabás bácsi élvezte a népszerűség aranyos napsugarait, amelyek Hoppi jóvoltából reá sütöttek. De nem soká tartott az öröme. Hoppi makrancoskodott.

— Jöjjön, Hoppi — mondotta neki többször Barnabás — jöjjön! De a kutya nem szerette a dirigáló köteléket. Elkalandozott oldalt a sétálók közé, belekeverte a szijat az asszonyok szoknyájába és megakasztotta a sétát. Barnabás bácsi szégyelte magát az erélytelenségeért és kedélyeskedve társalgott a kutyával.

— Jöjjön no, maga huncut, merre megy, arra majd ad magának a százados ur! Erre csak szépen, erre! Az ügyet azonban nem lehetett jól reparálni. Nagybátyámnak használnia kellett a korbácsot.

Nem tehetett mást. Nagyot vágott a kutya vékonyára. A Hoppi felüvöltött. Barnabás elsápadt. Hoppi szaladni kezdett és magával vonszolta a gazdáját. Nagybátyámnak szaladnia kellett. Nem volt elég ereje, hogy a kutyát visszatartsa, de nem is merte. A doggnak tetszett a mulatság. Szilajon, métereseket ágaskodva szaladt tovább, mint egy paripa. Barnabás izzadva és fuldokolva követte. Végre mentő gondolata támadt. Egyszerre, amikor egy utcai karó mellett haladtak el, hirtelen rácsavarta a karóra a kötelet. A dogg fogva volt. Nem tudott mozdulni. Barnabás lihegve törülgette a homlokát és kétségbeesve pislogott maga körül.

A báró, a keresztapja lépett hozzá.

— Szervusz — mondotta — a kutyád gyönyörü, de nem tiszta faj. A közjegyző is azt mondta, hogy tiszta doggnak mondod. — Nem tiszta dogg. Németalföldi vérebkeresztezés. A füléről látom. Miért nem kérdeztél meg. Engedetlen komisz állatnak látszik. Elvette Barnabás kezéből az ostort és hatalmasakat vert a kutyára. Hoppi

üvöltött és ugrándozott, de ugy látszott, hogy a lecke használt neki. Nyugodtan és engedelmesen ment haza.

Másnap azonban megharapta a mosónőt és ráugrott az inasra. A mosoné husz koronát kapott fájdalomdijul és az inasnak föl kellett emelni a fizetését. Barnabás verte a kutyát egy darabig, de Hoppi olyan morcos volt napokig is, hogy abba kellett hagyni. Barnabás nem birta el az állat néma bojkottját.

Hozzá közbejött a gróf erdőmesterének látogatása, aki kijelentette, hogy a kutya tiszta dogg, fajkutya és verni nem szabad. Nagybátyám tuláradt a boldogságtól és a kaszinóban igy szólt a báróhoz:

— Kedves keresztapám, szakértőkkel vizsgáltattam felül a véleményedet és azt mondták, hogy a kutyám tiszta dogg.

— A la bonheur! — mondta a báró és osztott. — De megharagudott Barnabásra és azóta egyszer sem fogott vele kezet.

IV.

Tegnap éjszaka szerencsétlen nagybátyámról álmodtam. Hoppit egy nagy sárga mezőben láttam bandukolni. Egykedvüen ugrándozott, mint egy elszabadult kóbor komondor. A nyakán egy kölönc lógott valami csomózott spárgán. A kölönc nagybátyám hullája volt. Kis fekete holttest. Valami esztergályozott sakkfigurának látszott. Hoppi megállt egy domb szélén. Egyedül volt a mezőn. Kinyujtózkodott. Megnőtt akkorára, mint egy ház. Végül feje már a felhőkbe ért és nagybátyám — a kölönc — ugy lóbálózott a nyakán, mint valami apró parittya. Hoppi borzalmas volt. Mintha azt mondta volna:

— Mi állatok is visszaadjuk olykor az embereknek

a kölcsönt azért, amit tőlük elszenvedünk. Csak persze megfelelő emberek szükségesek!

Egyébként Barnabás és neje egészségesek, de életükre ólomsulyként nehezül Hoppi. Annyit eszik, hogy azon a pénzen két lovat lehetne etetni. A látogatókat végkép elriasztotta a háztól és a cselédeket megdrágitja.

Nem akar soha kimenni a szóbából, komiszkodik Barnabásékkal és állandó rettegésben tartja mindkettőjüket. Szeszélyes és vad. Nem javul, nem tanul semmit. Barnabásék meg fognak öregedni és akkor fognak csak rájönni, hogy ezt a kutyát az első nap agyon kellett volna bunkózni.

Szokratesz.

Szokratesz utcaseprő volt Athénban. Öreg ember lehetett, ezt azonban biztosan nem állithatjuk. Az utcaseprők mind egyformán járnak, rogyadozva, tempóra, görnyedten. Foglalkozásuk idővel semmi fáradságot sem okoz nekik. Sepernek, mint a gépek, félig lehunyva szemeiket. Ragyogó napban, vagy erős szélben: mindegy nekik. Még alszanak is munkaközben. A seprő meg jár, a kezükben le, fel, jobbra, balra; a végén az ember imbolyog.

Szokratesz utcaseprő volt, — a javából. Összeforrt a mesterségével és annak szerszámával, a seprővel. Szerette a szemetet, a port; a finom fehéret, a szép barnát s közte a lehullott sárga leveleket őszkor, vagy a lehullott virágokat tavasszal.

Egy éjjel, egy nyári éjjel történt. Akkor is söpört. A hold zöldessárgára világitotta a porfelhőt, s a közepén mozgó árnyat, Szokrateszt.

Egy fekete leány jött az utca végéről. Kissé ittas volt, csöndesen dalolt.

Mikor Szokrateszhez ért, bolondos kedve támadt.

— Bácsi! — kiáltotta, — engedj söpörni, — és kivette Szokratesz kezéből a seprőt. Az öreg felriadt.

— Mi, mit akarsz te, mit akarsz?

— Söpörni bácsikám! Bácsi, te, engedj söpörni!

Az öreg ránézett az ittas leányra. Nagy termetü, barna, szép görög leány volt. Csodálkozva nézte. Rég nem látott asszonyszépséget ilyen közelről. Átkapta a le-

ány derekát nem habozott, mert meglehetős mennyiségű bor volt benne is, és megölelte.

— Hogy hivnak?

— Zenobiának, — mondta a leány hahotázva.

Szokratesz eleresztette és elkomolyodott.

— Nekem is volt egy lányom, — motyogta. — Azt is Zenobiának hivták. Elment az anyjával. Thesszáliába. Még kis korába. Nem láttam azóta.

Elfogta a ritka visszaemlékezéssel járó nagy érzékenység, könyezve beszélt tovább.

— Nem is tudom, ki a férje. Milyen asszony lett. Tán már gyerekei is vannak. Vagy tán nem is él. Mégis ugy hiszem él, erős, egészséges szép kis lány volt. Én is, meg az anyja is egészségesek voltunk.

A lány komolyan hallgatta.

— Te! — szólt csendesen, — lehet, hogy én vagyok az a lány. Tegnapelőtt jöttem a városba. Az anyám mondta, hogy az apám alighanem utcaseprő itten, ha még él. Szokratesz a neve! Az a neved? No! Megöllellek, hátha az apám vagy!

Az öreg elhuzódott, az jutott eszébe, hogy a lánya hetaira.

— Ne ölelj meg!

— Ne-e? — csodálkozott amaz és mozdulatlanul állt az öreg mellett maga elé nézve.

Szokratesz felvette a seprőt és ostobán kavargatta maga körül a port. Majd meg elkeseredetten csapkodni kezdte a földet.

A hold most tiszta fénybe mosta a porfátyolt és benne Szokrateszt, meg Zenebóniát is.

Nemsokára azonban a porfelhő elült, a fátyol eltünt és tisztán lehetett látni, mint simulnak össze egymás nyakába borulva az öreg poros szürke Szokratesz és Zenobia, a fekete lánya.

A pásztor.

Az athéni temető kapujában koldusok ülnek. A lenyugvó nap sárga fényében fürdik ráncos arcuk. Beszélgetnek.

... Az én fiam pásztor volt egy gazdag kereskedőnél. A birkáit őrizte. És ott élt négy esztendeig a thesszáliai nagy legelőn, hol sok ezer birkanyáj legel ide-oda kalandozva. Olyan nagy ez a mező, hogy mindig van rajta fü, a nyájak legelnek, aztán a pásztorok tovább hajtják őket, s mire a másik pásztor odaér a birkáival, már friss füvet talál.

Itt legeltette az én fiam a kereskedő birkáit. Szeretett pásztor lenni, szerette a kutyáját, Ariost, szerette a nyáj bárányait és a fuvoláját. Barna volt a haja, szakálla, bajusza nem volt s olyan szép volt az én fiam, mint a Hermesz-szobor. A Praxitelesszé.

Gyönyörüen tudott fuvolázni az én fiam. Fuvolázott, mikor éjjel a fehér és fényes csillagok hunyorogtak a messze terjedő kék éjszakába. Fuvolázott, ha feljött az égre a rózsaujju hajnal és fuvolázott, ha leszállott az árnyékos, méla alkonyat. Fuvolázott a bárányainak, a kutyájának — meg a sikon lakozó kentaur leányoknak.

Szép, szőke, szomoru lányok ezek, az alsó testük olyan, mint a fehér arabs méneké. Szilaj csoportokban száguldozzák át a pusztákat éjjel, megkeresik a pásztort, megcsókolják, megölelik és hijják magukkal epedő, édes hangon.

Az én fiam fujta a fuvoláját és hallgatták őt a fehér csillagok és a messze terjedő éjjel s a hangjára a vad kentaur lányok messziről köréje gyülekeztek. A sötétségből csendes toppanó futásuk hallatszott: félelmetes, susogó dobogással. A fiam hallotta. És csak fujta a peant és a nászdalt, ugy, ahogy még sohasem.

Egyszerre megállott a háta mögött egy kentaur lány, megölelte a fiamat és megcsókolta. Vele maradt, hallgatta a fuvolájának szavát, mig el nem jött a nyájas nap.

De hiába sietett fel Apolló az égre, többé nem hallhatta meg a fuvolaszót, mert a fiam otthagyta a nyáját és elnyargalt a kentaur leány hátán a többi vad, szerelmes lányok közé, kiknek az alsó teste olyan, mint a fehér arabs lovaké s a hajuk olyan, mint az őszi alkonyat szine és a válluk fehér, mint Aphrodite csillagának sugara...

Elment, a végtelen pusztaságokba. Nem látta őt többé senki a pásztorok közül. Csak valami Demodes nevü hallotta messziről szólni a fuvoláját egy este s azt is csak rövid ideig.

Elhivták a fiamat, hogy szeresse őket fuvolázzon nekik, mert szép volt az én fiam és senki ugy nem fuvolázott.

Ő is ott nyargal velük a messze terjedő kék éjszakában és fujja fuvoláját, amikor hunyorgatnak a fehér és fényes csillagok... a fiam, aki szép volt, mint a Hermesz-szobor Praxitelleszé.

A DOKTORNÉ

I.

Talán két év előtt, egy juniusi vasárnap délben találkoztam vele egy Teréz-köruti ház kapuja alatt. Sebbel-lobbal szaladtam le az emeletről.

Siettem. Ő a kissé mély földszintről kapaszkodott fölfelé. Filigrán és mégis arányos alakja, amely az árnyékos lépcsőház homályából lassan bontakozott ki, arra késztetett, hogy alaposabban megnézzem. Elment mellettem s a szemeim közé nézett. Csinos, huncut kis macskaszemek voltak. Erősen puderezett arc, piros, kedves ajkak, fitos orr, magas, kitömött frizura és egy olcsó, de izléses kalap. Bájos volt, de valami humoros hatást keltett. A járásában vagy a szájállásában volt valami komolykodó, nagyképüsködő. A kapu alatt a lakók cimtáblája előtt megállt és valamit igazitott a szoknyáján. Láttam, hogy a cimtáblán semmi keresni valója nincs, bár fontoskodva összeráncolt szemöldökkel nézte.

— Igy nem látni — mondottam (kissé csendesebben az illendőnél) és gyufát gyujtottam.

— Ahán, köszönöm, — mondta, de rám se nézett. És elindult.

Udvariasságból utána mentem!

— Vizitelni volt a házban nagyságos asszonyom? — kérdeztem az utcán.

— Nem, a házmesternénél egy cimet kerestem. Régi ismerősöm.

— No jó, de miféle cimet?

— Egy varrónő címét, aki a házban lakott.

Nem hittem el, de véleményemet óvakodtam nyilvánitani. Rögtön tisztában voltam, hogy ennek az apró asszonynak egyetlen komoly ambiciója, hogy kis — bár szép — termetéhez és csacska hangjához képest bizonyos tiszteletben tartsák. Elmondta, hogy a családi neve Kenessey Gabi és a felesége volt egy orvosnak, de elváltak. Volt ura nevét nem akarta elárulni. De amikor a válási okot kérdeztem indulatosan mondta:

— Rajtakaptam a gazembert!

Illendően szörnyüködtem, hogy egy ilyen szépséges asszony mellett valaki ennyire elvetemült lehet, azután kértem, hogy jelöljön ki időt és helyet a találkára, mert most sietős dolgom van.

— Melyik kávéházba jár? — kérdezte.

— A Centralba — feleltem.

— Mindennap?

— Igen.

— Mikor?

— Öt és hét között.

— No jó, holnap elmegyek!

Igazán bájos volt. Ahogy rám nézett, nem találtam többé rajta semmi komikust, de amint később megálltam és utána néztem, hangosan el kellett nevetnem magam. Hosszu, divatos, sötétkék Ferenc József-kabátjában, magassarku sárga cipőiben, amint tovalebegett (valamelyest kacsázva) ellenállhatatlanul nevetésre ingerelt. De nem nézett vissza.

II.

Másnap türelmetlenül vártam a Centralban; fél 8-ig vártam. Nem jött. Csaknem dühösen mentem haza. Elrontotta a napomat a hiábavaló várakozás.

— Lám, itt a boszu a nevetésért, a mulatságért — mondtam magamban. Elvégre akármilyen komikus is egy apró elvált asszony, mégis csak nő, és ha csinos, a reá való eredménytelen várakozás mindenesetre kedvetlenséget okoz!

Hiába, bele kellett nyugodnom.

Harmadnap, amikor már csaknem elfeledtem az egész ügyet, valaki a fülemnél megkopogtatta a kávéház-ablakot. Összerezzentem. Ott állt mosolyogva a nagy ablaküveg előtt, ugyanabban a kalapban, ugyanabban a costumeban. Bejött. Kávét rendelt és külön egy csésze habot hozzá. Azután összeszedett egy csomó ujságot. Divatlapokat, külföldi illusztrált ujságokat, hazai vicclapokat és evés közben azokat nézegette. Az egész elhelyezkedésében, ahogy az asztalra tette antilope-bőrből készült láncos tasakját, ahogy kinyitotta a kabátját, ahogy tiz perc mulva levetette és a pincérrel fogasra akasztatta, mindebben valami ellenállhatatlan, édes komikum rejtőzött számomra. Egyszer csak hangosan elnevettem magam. A szeme közé nevettem.

— Mit nevet? — kérdezte — és már ő is mosolygott.

— Eszembe jutott valami, nagyságos asszonyom... — mondottam, de az utolsó szavam már kacajba aprózódott szét.

— No jó, — szólott — hát mondja meg, mit talál rajtam nevetségest?

— Önön nevetségest, nagyságos asszonyom, hát hogy gondol ilyet?... — kérdeztem minden helyes hangsuly nélkül és csorogtak a könnyeim.

Nem haragudott meg. Megvárta, mig lecsillapodom, azután csendesen a L'Illustration egyik képét nézegetve, igy szólott:

— Tudja, nem vagyok ahhoz szokva, hogy nevessenek rajtam a férfiak. Nézze meg a jobb csuklómat. Itt golyó ment keresztül. Az uram rám lőtt. Kórházban vették ki. Képzelheti, hogy az a szegény ember sokat sirt, mig odáig vittem, hogy rám emelte a pisztolyt.

Megdöbbenve néztem a finom kis csuklót, ahol a felhuzott ruha alatt egy fillérnagyságu forradás éktelenkedett.

— És ne gondolja, folytatta, hogy ez az egyetlen. A katonatiszt, akivel megszöktem az uramtól, félév mulva szintén le akart lőni. Otthagytam ezt a durva frátert. Azóta itt élek a nővéremnél. Az uram két hét alatt tiz ajánlott- és express-levelet irt, hogy menjek vissza. A katonatiszt személyesen fölutazott, kért, könyörgött. Nem megyek. Ha már visszamennék, az uramhoz mennék, mert jó ember, sokat költött rám és biztos vagyok benne, hogy sohase tenne szemrehányásokat. Itt maradok Budapesten a nővéremnél. Tudja, — folytatta vidámabban — ami nekem kell, azt nem adhatja a vidék. Kávéház, jó lapok, olcsó és nagy választék a divatcikkekben, szabadság, a Dunapart, a szinházak!...

— Teljesen igaza van, mondtam, de térjünk vissza az ön jobb csuklójára. Miért akarta az ura megölni? — erre vagyok kiváncsi.

— No hiszen, azt ugyis gondolhatja, — felelte szerényen és kedvesen. Majd csengetett, hogy fizetni akar.

— Hova siet annyira? — érdeklődtem.

— A főpostán van dolgom, egy utalványt adok fel. Elkisérhetne.

— Szivesen.

Néhány perc mulva már utban voltunk. A kis asszony társasága határozottan kellemesnek tetszett. Jó

megjegyzései voltak a járókelők ruháiról és fiziognomiájáról. Sok pesti embert és pletykát ismert. Egy párszor azonban megint veszedelmesen közel jártam ahhoz, hogy hangosan elnevessem magam. Jóllehet, az élettörténete lényegesen megváltoztatta a róla való véleményemet. És okos dolgokat mondott.

A posta főkapuján bement, és künn vártam. Párszor elsétáltam az épület homlokzata előtt, azután hirtelen gondoltam valamit és a hátulsó kapuhoz kerültem a mellékutcán. Bementem abba a helyiségbe, ahol a poste-restante leveleket adják ki. A szimatom nem csalt. A doktorné csakugyan ott volt. Épen akkor vett át egy jó csomó különböző nagyságu és szinü levelet.

— Ne itéljen el, — mondotta, anélkül, hogy a legkevésbé is zavarba jött volna — ez a kedvenc mulatságaim egyike. Olykor-olykor apróhirdetést adok fel valamelyik lapba és a nővéremmel elolvassuk a válaszokat. Jókat mulatunk és némelyikre irunk. Persze a megismerkedés kizárva. Sokkal komolyabb vagyok, semhogy eféle ismeretségek kötésébe belemenjek.

Beletette a sok levelet a tasakjába és gondosan megnézte, hogy a csapózár jól müködik-e?

— Bocsásson meg, nagyságos asszonyom, — mondottam és a torkomat ujra csiklandozta a nevetés, mert ő fitos orrcimpáit egy grimasszal felhuzta — bocsásson, meg, de ez sivár mulatság lehet!

— Próbálta már? — kérdezte.

— Nem.

— Nohát akkor ne mondjon itéletet. Halló, Mariska! — egy hasonlóan apró asszony, mint a szélvész suhogva rohant el mellettünk. — Halló, Mariska, — kiabált a doktorné.

Mariska megállt. A két kis nő kacagva összecsó-

kolózott, mint két kis egér, vagy mókus. Pár perc alatt hadarva elintézték a beszélnivalóikat.

Sejtelmem sincs, miről lehetett szó, oly gyorsan beszéltek és annyit nevettek közbe. Majd viharos összecsókolózás következett és Mariska folytatta az utját.

— Egy barátnőm — mondta utitársnőm, visszatérve hozzám.

— Szintén elvált asszony? — kérdeztem.

— Honnan tudja?

— Csak ugy látom, nagyon jól megértik egymást.

— Az igaz, a legjobb barátnők vagyunk.

— Sürün együtt vannak?

— Minden másnap. Holnap együtt megyünk uzsonnázni egy cukrászdába.

— És ha szabad kérdeznem, mára mi a programmja, nagyságos asszonyom?

— Megkérem magát, kisérjen el egy ékszerészhez, akinél a függőmet megcsináltatom.

— Hol van ez az ékszerész?

— A Sütő-utcában.

— És mi a baja a függőjének?

Kikapcsolta és megmutatta. Ki kellett tisztitani és a zárókarikát, amely laza volt, megforrasztani. Miközben ezt én is konstatáltam, ujra hangosan elnevettem magam.

— De hát mit nevet annyit, az Istenért? — szólott minden türelmetlenség nélkül.

— Nehéz ezt megmagyarázni — feleltem. — Mindenekelőtt azonban ismételve hangsulyoznom kell, hogy én nem nevetem ki magát. Erről szó sem lehet. A tisztelet, amelyet ilyen rövid ismeretség után is érzek a személye iránt, megakadályozna ebben még akkor is, ha volna reá egyébként ok. De a nevetésem oka

kézenfekvő. Az ön alakja, orrocskája, mozdulatai, egész élettörténete valami roppantul harmónikus, szinte esztétikai benyomást tesznek reám. Nemkülönben az ön szeretetreméltó kedélye, reális gondolkodása és az a mód, ahogy az életét berendezi. Nincs itten semmi hiba, semmi ellentmondás, semmi disszonancia. Annyira tökéletes és hibátlan a maga nemében, mint a felhőtlen, napfényes égbolt, amelyre felnézünk és — trüsszentünk. Ép igy megcsiklandoz, a nevetés valahányszor én önt látom és visszaemlékezem élettörténetére.

— Furcsa magyarázat.

— Nincs megelégedve?

— Nem nagyon.

— Ugy látszik, bocsásson meg e föltevésért, nem érti.

— No jó, mondjuk, hogy nem értem. De most megvár.

Bement egy ház kapuján. Nem tudtam kisütni, hol lakik itt ékszerész. Végre a kapu egyik sarkában megpillantottam egy cédulát, amely elárulta, hogy J. M. Werner a II. lépcső III. emelet 6 alatt ékszerjavitásokat vállal.

— Honnan ismeri ezt az ékszermüvészt — kérdeztem azután — és miért viszi épen hozzá a függőjét?

— Egy barátnőm ajánlotta. Becsületes, gyorsan dolgozik. Nagyon meg vagyok vele elégedve. Persze, maga ezt is nevetségesnek találja.

— Igen, azt, hogy nincs egy hang sem, amely kirina a maga személyének tiszta harmónikus akkordjaiból.

— Fő a stilus — válaszolta a kis nő, de gépiesen.

Elkisértem még a keztyüséhez, egy antikváriumba, sétáltunk egyet az Andrássy-uton, végre azt mondta,

hogy haza kell mennie vacsorázni, mert a nővére várja és elbucsuzott. Azt igérte, hogy legközelebb ujra a Centralban ozsonnázik és eltünt a földalatti villamos kapujában.

III.

Nem tartotta be az igéretét, nem jött be többé a Centralba. Nem is nagyon vártam.

Mindössze háromszor találkoztam még vele.

Egyszer a városligetben egy őszi vasárnapon. Két más barátnője társaságában. A második Mariska volt, akit fölismertem, a harmadik egy hasonló apró, formás, de jóval kövérebb asszonyka. Esküt merek tenni, hogy szintén elvált asszony volt. A fényképészbódéból jöttek ki és halálra kacagták magukat az arcképükön, a mely, ugy látszik, épen akkor készült. Azután bementek a lovardába, ahol, mint ki van irva, 40 fillér lefizetése mellett öt percig lehet lovagolni. Ugy látszik, ki akarták magukat mulatni és nem lehettem kétségbe felőle, hogy a tervük teljes mértékben sikerülni fog.

Második találkozásunkkor a doktorné egyedül elgondolkodva ült egy negyedrangu, Baross-utcai cukrászdában. Ez tavaszkor volt. Bementem, mert óhajtottam ujra hallani a beszédét, amelynek rokonszenves és kellemes csengése volt. Kissé el volt szontyolodva. Hamarosan elárulta, hogy bucsuzik Budapesttől. Visszamegy az urához. Három vagy négy levelet keresett elő a tasakjából és igy szólt:

— Lássa ezeket a leveleket. Ezek miatt kell itthagynom Budapestet, ezt a drága, kedves várost, amelyről azt hittem, hogy a világ minden kincséért se tudnám itthagyni. Ezekből a levelekből látom t. i., hogy a szegény uram mennyire szeret még mindig. Azután

a nővére is könyörög, hogy menjek vissza, mert a testvére egészen elbusulja magát, iszik, a betegeit elhanyagolja. Még a ruházatát is. Tudja, ha látta volna azt az embert, mikor még együtt éltünk. Mintha skatulyából vették volna ki. Nem engedtem az utcára, mig jól körül nem néztem. Vissza kell mennem, ha nem akarom magam kitenni lelkiismeretfurdalásoknak. Tudja, ez bánt legjobban, hogy toprongyos — és én miattam. Vissza is megyek. Holnap vagy holnapután csomagolok és utazom.

Elgondolkodva nézegette magát a cukrászda kopott aranyrámáju tükrében, azután felkelt, egy süteményt keresett ki, tányérján elhozta és folytatta a beszédet.

— Utazzék el holnap — tanácsoltam — és pedig délelőtt.

— Nem tudom, még egy csomó elvégezni valóm van.

— A főpostán a poste-restante osztályban, az ékszerésznél, a keztyüsnél ugy-e? — tréfálóztam.

— Igen — mondta komolyan — és még másutt is sok helyen.

— Hagyja ezeket — szóltam — és siessen az urához. Ennek a derék embernek sürgős szüksége van a maga becses jelenlétére.

Nem felelt. Jóizüen majszolta a krémes lepényt és vörös, hegyes nyelvecskéjével nyalogatta a szája szélét. Olyan rettenetes nevetési roham vett erőt rajtam, hogy kisiettem a cukrászdából.

Ez az apró, könnyüvérü és korlátolt kis asszony a maga ellenállhatatlan kedvességével és rosszaságával életem egyik maradandó emléke. Ma sem tudnám pontosan megmagyarázni, miért találtam annyira mulatságosnak, hogy talán legjobbizü nevetéseim az alakjához

füződnek. Azóta sok hasonlóval találkoztam. A főváros mint a gombát termeli e tipust. De mindannyiszor felüdit a romlottságuk öntudatlanságának, gondolkodásuk egyoldaluságának bája.

Az utolsó találkozás a d o k t o r n é v a l nemrég a Nagy-köruton ment végbe. Egy magas, jóképü ember karjába kapaszkodva pillantottam meg. Táguló orrcimpákkal figyelte szerteszét a kirakatokat, az embereket, a toaletteket. Mintha részeg lett volna a fővárosi zajtól és benyomásoktól. Bizonyosan hüen teljesitette hitestársi kötelességét és a férje — jutalmul felhozta egy kis mulatásra, szinházazásra. Ennek a kombinációnak, mert tényleg valószinünek tetszett, őszintén örültem és tovább mentem. A legközelebbi sarkon, mikor visszanéztem, azt láttam, hogy a kis nő egy kávéházba vonszolja be kisérőjét. Nekitámaszkodtam egy gázlámpaoszlopnak és megadással, szenvedően átadtam magam a kacagásnak. Hamarosan azonban be kellett mennem egy kapu alá, mert az emberek csoportosulni kezdtek körülöttem.

I.

Apám még a vasutnál is lelkemre kötötte:

— Keress lakótársat!

Másnap kiirtam az egyetemen egy kis cédulán:

Lakótárs kerestetik. Cim a kapusnál.

Harmadnap jelentkezett Misi.

— Krapek Mihály vagyok, — mondta azzal a közömbösséggel, amely engem, a vidéki fiut Budapesten az első időben különösen megdöbbentett.

— Ön keres lakótársat?

— Én.

— Éppen kapóra. Ma jöttem.

— Van már lakás?

— Van. Viola-utca hat.

— Nézzük meg.

Megnéztük. Ebédelni mentünk. Testvérpoharat ittunk és délután elrendezkedtünk. Misi másodéves volt. Bár filozopter, ő ajánlotta föl a te-tu-t és ő foglalta le a szekrényben a felső polcokat. Kipróbálta az ágyakat és ott is a jobbat választotta.

Mindez akkor föl se tünt.

Krapek Misivel határozottan szimpatizáltam. Imponáló volt például a tájékozottsága.

— Budapesten csak egy nagy trafik van, — mondta — a Váci-utcában, legjobb azonban a tizenhetes dohány. Igazi dohányos csak csavart dohányt szí.

Vagy reggel, amikor iratkozni indultam, igy szólt:

— Ne menj iratkozni. Egészen céltalan, gólya-dolog tolakodni. Majd az utolsó napon késő este tartsd ott az orrod és simán beiratkozhatsz. A tyukszemeid épek maradnak.

Tyukszemeim nem voltak, de tényleg, bizonyos fölényes mosolylyal gyönyörködtem másnap az egyetemi aulában nyüzsgő diákok tolongásán, akik az iratkozó helyiség vasajtaját botokkal döngették és két óra hosszat is elvárakoztak a lélegzetfojtó, bordatörő tolongásban, mig bejuthattak. E pillanatban már tiszteltem Misit, jóllehet reggel bizonyos visszatetszéssel konstatáltam, hogy fogát nem mossa, nincs is fogkeféje és gallérját, amely legalább is négynapos lehetett, teljes lelki nyugalommal gombolja a nyakára.

Misi határozottan piszkos fiu volt. De mosdatlanságában valami filozófia rejlett, amit csak később ismertem meg egész teljességében.

Ha szennyesek voltak kézelői, rongyos a nyakkendője, és tisztátlanok a cipői, ez nem bántotta őt. Semmi érzékenység nem volt a fiuban. Például amikor egy hét mulva hazulról elemózsiás csomagot kaptam és megkináltam, igy szólt:

Ezt a hust estére tedd el, vacsorára. Elég lesz kettőnknek. De ne hijj senkit, mert akkor éhen maradunk.

A rétesből azonban mindjárt kivett három darabot s ezzel mintegy jelezte, hogy semmi kifogása, ha én is eszem. Azután leheveredett a kanapéra, és lassan csámcsogva ette a tésztát.

II.

Általában hozzá szoktatott ahhoz, hogy a kanapé az övé. Eleinte tudniillik ebéd után, mindig hazasietett és okkupálta a fekvő helyet. Később pedig, ha utánam is érkezett haza, ugy tünt föl, mintha a kanapé a számára volna föntartva. Ha nem keltem föl az első percben, hanyagul igy szólt:

— Kérlek, engedj lefeküdni, nagyon fáradt vagyok. A Menzában ma megint gyalázatos ebéd volt.

Állandóan a Menzában étkezett. Segély után járni lusta volt, hát ebédjegyeket pumpolt az ismerőseitől; a néhány napra hazautazóktól, a fővárosban mulató rokonokkal ebédelőktől. Emellett szidta a kosztot, a kenyeret, a helyiséget. Ebédek után a «Centrál» kávéházba ült be lapokat olvasni, hangosan kiabált és mozgósitotta az egész pincértábort.

Hogy honnan szerezte a pénzt, nem tudom. Ő maga nem tanitott és nem tanult. És semmi olyan tulajdonságát nem tudtam felfedezni, amivel e két munkálkodási ágon kivül pénzt szerezhetett volna. Az egyetemi hallgatók ugyanis, mint ezt kezdetben megállapitottam, vagy tanulnak és e réven ösztöndijakra pályáznak, vagy pedig tanitanak.

Misi egyiket se tette. Nyolctól tizig ujságot olvasott az ágyban. Közben felkelt, mosdatlanul vajaskenyeret reggelizett...

Gyermekkorom óta belém csepegtették az elvet, hogy mosdatlan kézzel és szájjal reggelizni, egyike a legkiválóbb izléstelenségeknek, — nem lehet csodálni tehát, hogy Misihez igy szóltam:

— Hogy lehetsz ilyen malac?

Misi nem felelt, hanem miközben tele szájjal falta a vajaskenyeret, ujat kent föl, hozzá az ablakból kiszedte

mézes-üvegemet, mézet öntött a vajaskenyerére és kijelentette, hogy ez a legjobb és legegészségesebb étel. Azután ragadós kezekkel visszafeküdt az ágyba.

Céltalannak tartottam minden további vitatkozást.

III.

Esténkint, ha háziasszonyunk bejött ágyazni, Misi rendesen nem volt még otthon. A szegény öreg asszony, aki elhagyottan és magányosan élt, ilyenkor fölhasználta az alkalmat és elmeséite bajait és igénytelen életének szomoru folyását. A férje vesebaját, a temetést, a gyermekeinek hálátlanságát. Részvéttel hallgattam, mert nagy elhagyatottsága hasonlitott az én magányomhoz, amely az idegen fővárosban jó ideig mintegy rámnehezedett és most kezdtem megérteni, hogy az élet jórészt nem örömökből és győzelmekből áll, hanem bánatból és küzdelemből.

Misi egy ilyen alkalommal hazajött, leheveredett a kanapéra és fütyült. Nem vett tudomást a szánalomraméltó tisztes öreg nőről. Viselkedése oly bántó volt, mintha azt mondta volna:

— Takarodjon ki!

Ugy látszik a türelmes lakásadóasszonyt, aki Misi késői keléseivel és nagy rendetlenségével szemben oly elnéző volt, szintén felboszantotta a viselkedése:

— Kedves Krapek ur, — mondotta — igaz, szükségem volna a pénzre. Azt tetszett mondani, hogy a héten fizet. Legalább a mult hónapot fizesse ki!

— Milyen nap van ma? — kérdezte Misi hangosan, szinte támadólag.

— Hétfő, — felelte az asszony.

— Szombaton megkapja! — kiabálta. — Most nem adhatok, mert sürgősebb fizetni valóim vannak.

Az asszony szerényen köszönt és kiment.

— Te tartozol ennek a szegény asszonynak és emellett mindennap kávéházba jársz? — kérdeztem csodálkozva.

— Igy kell az ilyennel bánni — mondta Misi. — Szemtelenség! Itt bejön nyávogni, hazudni az ő bajairól és nyavalyáiról, azt hallgassam és még fizessek is pontosan. Fizetek, amikor jól esik.

Bámultam Misit és megvetettem egyszersmind. Otthon azt tanultam, hogy tartozni szégyen és szegény embernek tartozni kétszeresen az. A fiu udvariatlansága kétszeresen visszatetszett.

— Ez a gyerek nem dolgozik és a körülményekhez képest elég jól él? Ez kétségtelenül olyan valami, amihez tehetség kell?

Igy okoskodtam, amikor hirtelen Misi a vállamra ütött.

— Pali — mondotta — szombatig adj kölcsön tiz koronát.

— Kérlek alássan, — mondottam és átadtam tiz koronát.

— Savanyu pofát azonban ne vágj, mert a pénzedet vissza fogod kapni hiány nélkül szombaton.

Azzal zsebregyürte a bankót és az ablakban megvacsorázott a sonkámból.

— Ne gondold, — mondotta, — hogy ez mindig igy lesz. Jövő hónapban nem fogod győzni az evést. Az édesanyám most kissé beteges, de ha meggyógyul, ellát egész esztendőre való elemózsiával.

— Nem gondolok semmit, — válaszoltam kissé hősileg, — természetes, hogy minden elemózsia közös. És magamban ugy latolgattam a dolgokat, hogy inkább egye

föl Misi mindenemet, csak az én édes anyám maradjon egészséges.

Misi ezen a napon fokozott respektust keltett bennem. Hamarosan lefeküdt, telecigarettázta a szobát, azután kijelentette, hogy aludni kell, mert holnap nagy dolgai vannak. Sok volt a tanulni valóm, nem feküdtem le hát, hanem tovább olvastam. Misi kisvártatva szó nélkül fölkelt az ágyból s elfujta a lámpát.

— Értsd meg, hogy holnap sok dolgom van és aludnom kell.

Ennyi szemtelenség valósággal megdöbbentett. Lefeküdtem tehát.

IV.

Másnap Misi három fiuval jött haza.

— Barátaim, — mutatta be őket.

Ugy tünt fel, mintha a három »barát« egészen egyforma fiziognómia lett volna. Alacsony homloku, cvikkeres fiatal emberek, pattanásokkal és rosszanyagu szőke hajjal. Leültek, lefoglalták az asztalt, kártyát vettek elő és kalábereztek. Boszantották egymást, szemenszedett kártyás kifejezésekkel, mint csatakiáltásokkal növelték a küzdelem érdekességét és hangosan kiabálva vitatták meg az érdekesebb vagy kétes játszmákat. Telefüstölték a szobát, és hatalmas zajt csaptak. Szegény háziasszony riadtan nyitott be és arra kérte »szépen Krapek urat, hogy kicsit csendesebben legyenek.«

— Ez hallatlan, — mondta Misi felugorva, mikor az ajtó becsukódott, — hallatlan arcátlanság, az én lakásomba be mer nyitni! Mi köze hozzá, hogy mit csinálok... Az én szobámba! No megállj, te vén utálatos banya!

Érthetetlen volt előttem, hogyan boszankodhatik fel

valaki ennyire efféle semmiségért. Misi valósággal tajtékzott. Még félóra mulva, amikor már ujra nyakig voltak a kártyázásban, közben fel-felkiáltott:

— No majd adok én neked!

Sejtelmem sem volt, hogy mit akarhat. Elmentem hazulról, mert nem birtam el a zajt és ellenszenves lármás emberek társaságát, fölvonultam az egyetemi könyvtárba, levelet irtam apának, lefestettem Misi komiszságait és hogy mennyire kellemetlen a vele való együttélés. A tiz koronáról azonban óvatosan hallgattam. Eszembe jutott t. i. apám egy régebbi figyelmeztetése:

— Megpumpolni ne hagyd magad. A pénzt ne verd a fogadhoz, mert ez utálatos, de azt se felejtsd el, hogy a baleket kinevetik.

V.

Aznap este Misi vacsora után felszedelőzködött. Egy cilinderskatulyát vett elő a szekrényéből, az ablakpárkányra tette, majd igy szólt:

— Pali, ehhez ne nyulj!

Azzal elment. Az utcán azonban megállt, fölnyult az ablakba, levette a skatulyát és elvitte. Nem volt időm gondolkodni, hogy mindez miért történik, az analizis misztériumai foglaltak le.

Misi egy óra mulva visszatért a skatulyával.

— Hol voltál? — kérdeztem.

— Mi közöd hozzá? — felelt gorombán és kotorászni kezdett a szekrényben. Ezen az estén kissé fáradt voltam, szerettem volna beszélgetni pihenésképpen. De Misi nem volt rá kapható. Nem felelt a kérdéseimre.

— Krapek, — mondtam — azt hiszem, nem mondok titkot, ha kijelentem, miszerint komisz ember vagy.

Misi nem felelt, szennyes fehérnemüit dobálta ki a szoba közepére. Soha sem láttam hasonló gyüjteményt. Nem volt benne két egyforma darab. Minden ing, minden harisnya más és más szinü volt, nagyrészt foltozottak és lehetőleg elütő szinü vászonnal, vagy pamuttal stoppolva. Azt gondoltam magamban, hogy Misi anyja okvetlenül hanyag és nembánom nő lehet, mert különben lehetetlen, hogy ennyire magára hagyja gyermekét a filozófikus piszokban. Utólag el kell ismernem, hogy ez a következtetés nem volt egészen jogosult. Misit t. i. azok közé az emberek közé soroltam, akiket befolyásolni nehéz, akik a saját külön gusztusok szerint élik életüket.

Másnap ismétlődött a manipuláció a cilinderskatulyával. Harmadnap is. Negyednap is. Az ötödik napon igy szólt Misi a háziasszonyhoz:

— A poloskák miatt két éjjel nem aludtam. Pedig maga azt mondta, hogy a lakásban nincsenek poloskák.

Az asszony majdnem sirva tiltakozott. Kijelentette, hogy nála poloska sohse volt, ő nem szokott hazudni, mutassanak neki egyetlenegy poloskát.

— Jó, — mondta Misi, — az éjjel majd össze fogok szedni egy csomót, majd azután megmutatom és gyönyörködhetik benne.

VI.

Este egyik barátjával jött haza, megkinálta a sonkáimmal és almáimmal, megvacsoráztak és kártyázni kezdtek, közben nagyokat nevettek. Nem avattak bele, hogy min mulatnak, és emiatt csaknem boszankodni kezdtem.

Éjjel világosságra ébredtem. Misi gyertyafény mellett piszmogott az éjjeliszekrényen. Egy gyufaskatulyából szedett ki holmi apró tárgyakat és gombostüre szur-

kálva egy dugóra tüzdelte őket. Fölültem az ágyamban. Misi megrezzent és dühösen nézett rám.

— Vigyen el az ördög! — mondotta, — neked is most kell fölébredni.

— Igen, — mondottam, — most, mert nem érdektelen nézni, hogyan rendezed be a poloskagyüjteményedet.

— Remek példányok mi, — szólt Misi és megmutatta őket mintegy lekenyerezően.

— És még remekebb példány vagy te, — mondottam ez alkalommal az idősebbet megillető tisztelet nélkül.

Tizet-huszat készitett igy ki Misi; vigan mozogtak a tükön valamennyien. Aztán eloltotta a gyertyát és hamarosan elaludt.

Reggel felöltözött. Fölhuzta az őszi kabátját, behitta a háziasszonyt a szobába és a következő kis beszédet tartotta:

— Hallgasson ide. Maga azt mondotta nekem, hogy itt nincs poloska. Azért vettem ki a lakást, mert reméltem, hogy egy ilyen megállapodott öreg nő már nem hazudik, nem csapja be az embereket. Hát most nézzen ide. (És az asszony orra elé tartotta a gyüjteményt.) Ha én egy éjszaka ennyit fogok, mennyi lehet ebben az ágyban? Ezt le nem tagadhatja. Ezeket mind az éjjel fogtam. Ez a lakás egy poloskafészek. Én itt tovább nem maradok. És a lakáspénzt ki nem fizetem, mert becsapott. Zsákban macskát árult. Becsapott.

A szegény asszony olyan vörös volt a méregtől, mint a főtt rák. Kiabált.

— Hát tudja meg az ur, hogy amig nem fizet, innen ki nem megy. A holmiját itt fogom tartani.

— A holmim — mondta Misi — tessék.

És kinyitotta a szekrényének az ajtaját.

A szekrény üres volt. Misi, mint aki pompásan rendezte a tablót — nagy lépésekkel távozott.

VII.

Misivel nem sikerült találkoznom vagy egy hétig; pedig szerettem volna. Nem személye, hanem az öszszeg miatt, amelylyel tartozott s amelyre mindinkább szükségem lett volna. Végre összeakadtam vele a Kecskeméti-utcában.

— Hol vagy, — mondta — ott lakol még annál az utálatos banyánál?

— Igen, — feleltem — és arra kérlek, sürgősen add meg a pénzemet, mert ma nem fogok tudni ebédelni!

— Miféle pénzt? — kérdezte Misi.

— Amit kölcsön adtam. A tiz koronát.

— Te nekem sohse adtál semmiféle pénzt. De nem is kértem. Van nekem elég. (Kivette erszényét és megmutatta, hogy egy huszkoronás kuksol benne.) Husz korona! Minek nekem kölcsön? Sohse tartoztam én senkinek!

Erre már kijöttem a béketürésből és lassan szótagolva ezt mondtam:

— Kedves Misi, bámullak. Ekkora gazembert, mint te, még nem láttam. Örülök, hogy megismerhettelek.

— Én is örülök, — mondta Misi, — mert ekkora Palit, mint te vagy, cirkuszban kéne mutogatni.

Aznap kölcsönpénzből kellett ebédelnem. De sokat gondolkodtam az esetről boszankodás nélkül és igen komolyan. Rájöttem, hogy pompás leckét kaptam csekély tiz koronáért. Megirtam tapasztalataimat és tanulságomat apámnak.

Apám beleegyezett, hogy magam lakjam és igy lassanként tanulhattam meg az életnek azt a nehéz tantárgyát, amelyben első kiváló tanárom Krapek Misi volt.

NERVUS RERUM

Épp egy éve történt.

Egy szelesre váló, de gyönyörü októberi nap estéjén az Andrássy-uton belém ütközött Huszár Sándor. Sándor sajátságos állapotban volt. Sohase láttam azelőtt ilyennek. Ez a vidám, kemény, élénk fiu most tétovázva lépkedett lecsüggesztett fejjel. A két keze — mint két sulyos vasnehezedék — a felöltő zsebeiben. A kabátja nyitva. A gallér félig, rendetlenül fölhajtva. Az egyik cipőjének a szallagja kibomolva.

Az egész ember le volt horgasztva, be volt horpasztva, mint egy láthatatlan óriási kéz felülről nyomta volna a fejét. A szemei kidülledten, megkinzottan bámulták az aszfaltot.

— Sándor, — kiáltottam rá — Sándor, mi lelt!

Megállt, rámnézett, nem felelt.

— Ne komédiázz, — mondtam — mi van veled, beszélj!?

— Mi van velem, — motyogta Sándor — mi van velem... hát esz a fene. Hát nem látod rajtam, esz a fene.

Az utolsó szavakat majdnem siránkozó hangon mondta. Nagyon megsajnáltam Sándort, bevittem a legközelebbi kávéházba, puncsot itattam vele. Körülbelül tiz perc alatt kifejtette a hatást az erős puncs és Sándor beszélni kezdett.

— Barátom, — mondta — tudd meg, hogy egy szerencsétlen barmot látsz magad előtt. Szánalomraméltó, buta dolgot csináltam ma, egy olyan emeletes

szamárságot, helyrehozahtatlan együgyüséget, hogy sohase fogom kiheverni. Egész életemben boszankodni fogok és csikorgatni fogom a fogamat, hogy ilyesmi megtörténhetett velem.

Jól ismertem Huszár Sándort, közbeszóltam tehát:

— Látom már öregem, hogy nő van a dologban.

— Igen, — mondta Sándor — mi lenne más. Nő, — és de még hozzá milyen nő.

Szegény fiu arca egészen eltorzult a fájdalomtól. Sürgettem:

— Beszélj, beszélj, Sándor.

— Azt tudod ugy-e, hogy a nyáron négy hétig lenn voltam Borszéken. A szüleim ott nyaraitak és az idén, az egész szabadságomat velök töltöttem. Azaz dehogy, csak velök akartam tölteni. Tudod azzal utaztam el Pestről, hogy no most négy hetet pihenek, nem udvarolok, nem sportolok, lustálkodni fogok. Elhatároztam, hogy erőt gyüjtök az ügyvédi vizsgára, kedvébe járok az édesanyámnak és még azt is megteszem, hogy politizálok ebédutánonként az apámmal. Az első két nap ment minden.

A harmadik nap azonban a reggelinél föltünt a láthatáron ez az asszony, a lánynevén nevezem, Anna. Kegyetlenül hangosan dobogni kezdett a szivem, mikor megláttam. Mit magyarázzam neked: egy nő, akire a legnagyobb mértékben diszponáltam és diszponálok Középtermetü, telt, de tökéletes forma. Kissé hosszu derék, de az egész asszony ruganyos, kemény, mint egy gummilabda. Szőke haj, kék szemek, tudod, olyan liliába átmenő kék, amelyik este mindig könnyesnek tetszik. Rohantam a fürdőtitkárhoz. Kitudtam róla mindent, amit lehetett. Férjes asszony, egy barátnőjével van, tegnap érkeztek, olcsóbb szobát vettek. A titkár még aznap délután bemutatott. Ettől kezdve én megszüntem

jó fiu lenni. Mindig vele voltam. Két huncut kis kedves asszonyok voltak a barátnőjével. Még aznap annak is akadt udvarlója és igy egyedül lehettünk.

Külön meg kell neked emlitenem Anna hangját. Rendkivül érzéki, csiklandós hangja volt, csengő és lágy hang, valami sajátságos zamattal, ami a mélyről jő, a mellből vagy tudom is én honnan. Bizonyosan ismersz ilyen hangu nőt.

Mit mondjak még neked róla? Bolondultam utána. Már a közelléte megmámorositott. Vágytam rá minden áron. Nem is volt nehéz megértetnem magam vele. Értelmes nő volt. Értette a szerelmet, érezte a vágyamat és izgatták az én izgalmaim. De kijelentette, hogy az urát nem szándékozik megcsalni. A legőrültebb flirtölések után is nyomban vig volt, dalolt. Egy csókban egy pillanat alatt föl tudott forrni, de rögtön kihült. Szóval, kérlek, értsd meg, hogy miért érdekelt engem ez a nő. Mert sajátságos, veszedelmes, bájos kis állat volt, akihez hasonlót se láttam soha. Unikum. A harmadik hét végén már imádtam a kétségbeesésig. A negyedik hét végén, amikor vissza kellett jönnöm Pestre, csaknem sirtam a vágytól és a dühtől. Mert hiába volt minden mesterkedés — nem akart az enyém lenni. Miért voltam dühös? Mert éreztem, hogy valami sohase pótolhatót, valami csodadolgot mulasztok el és mert éreztem, hogy tetszem neki, hogy vágyik reám.

Nem szerettük egymást. Erről szó sem volt, nem is lehetett. De vágytunk egymásra olyan brutális nagy vággyal, amit csak a reggeltől estig szabadban való tartózkodás ad az emberbe. És ebben is volt valami szép. Semmi szellemit nem lehetett fölfedezni a viszonyunkban, merőben testi viszony volt.

Elváltunk. Az asszony vidéki. Elmondta, hogy Pesten nincsenek rokonai, az ura városi hivatalnok, semmi

mód nincs rá, hogy találkozzunk, ha csak jövőre valami fürdőben nem. Mégis elkérte a lakásom cimét. Esetleg megesik, — mondta — hogy Pestre kerülök.

Visszajöttem. Elmult az augusztus. Azokon a meleg pesti éjszakákon, amikor hazafelé bandukoltam. Budáról vagy a Ligetből — a magános utcákon nem egyszer csengett a fülembe az Anna impertinens nevetése. Impertinens nevetés volt, tudod... mint amikor valakit csiklandoznak. Különben nem leveleztünk. Még egy kártyát sem küldtem neki. Az ilyenben fatalista vagyok. Ha a szerencse kedvezni fog, s ha még kelleni fogok neki — mondtam magamban — majd találkozunk. Elmult a Szeptember is. Már csak ritkán gondoltam rá.

És ma reggel, barátom, kopognak az ajtómon. Egy hordár lép a szobába. Anna küldte. Azt irta, hogy Pesten van és hogy tiz órakor találkozunk a Baross-téren, a keleti pályaudvar előtt, biztosan vár és az egész napot együtt töltjük. Erre, barátom, kiugrom az ágyból és eszeveszetten öltözködni kezdek. A sógoromnál lakom. Elkövetem azt a mulasztást, hogy nem csinálok tervet, nem nézek órát, hanem vaktában sietek. Mikor fölöltözöm, elrohanok reggeli és cigaretta nélkül egyenesen a borbélyhoz. Ott rögtön megborotválnak. Az egész idő alatt siettetem és izgatom a borbélyt, aki természetszerüen megvág. De ez semmi, amint fizetek, kellemetlen meglepetés ér. Öt koronám volt mindössze és néhány nickelpénzem. Gondolkozom magamban, mit csináljak. A sógorom már elment hivatalba, a nővéremtől nem akartam pénzt kérni. Hiszen csak tegnap adott kölcsön husz koronát. Meg nem is szeretek visszamenni. Babonás vagyok.

Legalább is hetven koronára volt szükség. Kocsi

husz korona, ebéd pezsgővel minimum harminc korona, egyéb költségek husz korona.

Féltiz volt. Vissza kellett volna mennem és a nénémtől elkérni ezt az összeget. Mit tettem ehelyett? Nekiindultam a Váci-utcának. Azt reméltem, hogy ismerőssel találkozom, akitől kölcsönkérem a pénzt, azután sietve kocsira ülök és kihajtok a pályaudvarohz és még ott találom, kire gondoltam; nem tudom, őrült voltam, tisztára megzavart ez a váratlan fordulat. Nézem az embereket, keresek egy ismerős arcot, nincs senki. Leérek az Eskü-térig. Gondolom magamban, benézek az Egyetemre. Bizonyosan lesz valaki az előcsarnokban. Ekkor néztem meg ujra az órámat, pont tiz óra volt.

Mit kellett volna most tenni? Konflisra ülni, hazahajtani és a nővéremtől pénzt kérni.. Nem, én ehelyett bementem az egyetemre, körüljártam a földszinti folyosókat, még a questurába is benéztem. Senki, senki. Gyilkolni tudtam volna. Pénz nélkül pedig nem lehetett elindulni, tudniillik ez a rögeszme gyökerezett belém. Kijövök az egyetemről, végigmegyek a Kecskeméti-utcán. Nézek, meresztem a szemeimet, szimatolok egy ismerős arcot. Nincs senki. Most jut eszembe az arany óraláncom. Erre futva, értsd ezt meg, futva visszaszaladok a Ferenciek-terére a zálogházba. Négy ember volt előttem a becsüsnél. Legalább öt percet vesztettem. Végre rám került a sor. A becsüs azt mondta, hogy negyvenkét korona. Én erre feldühösödök, hogy a drága láncomért, amelyért az apám százhusz koronát adott, csak ennyit akarnak adni és szó nélkül kimegyek. Ez volt a második óriási hiba. Most belátom, hogy elvégre ezzel az összeggel is egész jól el lehetett volna rendezni a házasságtörést, de akkor lehetetlennek látszott, hogy ezt a csodálatos és ezerszer vágyott nőt —

hogy ugy mondjam — ne első osztályu módon tegyen magamévá.

Most még mindig lehetett volna hazahajtani. Negyed tizenegy volt. Nem tettem. Elindultam a Kossuth-utcán föl a keleti pályaudvar felé. Azt gondoltam, hogy a Rákóczi-ut elég hosszu, biztosan találok ismerőst és még idejében ki is érek. Azzal viagsztaltam magam, hogy az egész Rákóczi-ut tiz perc járás. De nem ám akkor, ha az ember az utca mindkét oldalát figyeli. Háromnegyed tizenegyre értem gyalog, rogyadozva az izgalomtól a Baross-térre. A pályaudvar előtti tér üres volt. Világos, hogy már elment. Vártam tizenkettőig, de minden remény nélkül. Rettenetesen éreztem magam. Átmentem villamoson Budára, megfürödtem, megebédeltem, meg akartam menteni a napot és meg akartam javitani a közérzésemet, amely gyalázatos volt.

Ujabb óriási hiba. Haza kellett volna menni.

De csak délután négy óra felé kerültem haza. A néném fogadott:

— Mi az, — mondta, — hogy egész nap csavarogsz, mig itthon minden félórában hordárok keresnek. Három női levelet kaptál. És ideadta a leveleket.

— Csak lassan, — mondtam magamban -- csak lassan!

A szobámba mentem és ott olvastam el őket és azután sirtam barátom és ütöttem az asztalt. Ide nézz.

Sándor három levelet szedett elő. Kávéházi levélpapirosra voltak irva valami komisz, apró, rosszul faragott ceruzával, amilyeneket asszonyok rejtegetnek a kis kézi táskáikban.

Az első:

Vártam fél tizenegyig a Baross-téren és egyig a Pannonia-étteremben fogom várni.

A második:

Kettő huszkor indul a vonatom a keletiről, a váróteremben még talán találkozhatunk.

A harmadik:

Megyek haza, sajnos nem maradhatok tovább, kár, hogy nem láthattam, tiz perc mulva utazom.

Háromszor is végig olvastam a leveleket. Nem vigasztaltam Sándort. Magam is majdnem el voltam keseredve.

HAJNALI ELBESZÉLÉS

A történet, ami itt következik, Lukácstól hallottam, aki magánhivatalnok és az éjszaka szakértője. Nem szeretem az éjszakai embereket. Örökösen a részleteken nyargalnak és az unalmasságig bonyolitják a nekünk nappaliaknak egyszerü lelki ügyeket. Lukács is, amikor együtt ültünk a kávéházban, előbb háromnegyed óra hosszat bámult bele a konyakos pohárba és csak azután szánta rá magát a beszédre.

— Egy rossz, nyugtalan, elkeseredett éjszakámon — kezdte Lukács igen lassan — elmenekültem hazulról. A kávéházakat végigjártam már s az eső is bekergetett a lányokhoz. Álmosak és dohányfüstszaguak voltak valamennyien. Ott végigheveredtem egy bársony pamlagon, s hunyt szemekkel ugy éreztem, hogy a hiába kergetett, a meghódithatatlan csalfa szüzleány: az Álom ölébe veszi a fejemet. A lányok tudták, hogy az «ő» szerelmes ölelése kell most nekem, hát rám se néztek. A tulfütött, nehéz illatoktól terhes levegőjü szobába már beérkezett valahonnan a hajnalnak egy szürkén-ezüstös derengő sugara. A lámpák fáradtan pislogtak. A szoba tulsó sarkában valami félig berugott ember öntötte ki a lelkét Micinek, az okosarcu, nyulánk, fekete lánynak.

— Bizony édes kis lányom, ugy van az. Te szereted az apádat, azt mondod, és minden reggel, mielőtt álomra hajtanád a kábult fejedet, imádkozol érte. Látod, nekem nincs meg ez az örömöm. Én gyülölöm az apámat, pedig már meghalt. Rázod a fejedet, — nem lehet? — lehet biz' a'. Ki gondolhatná el, hogy miért? Hallgasd

meg, kis okosom. Ez nekem olyan, mint amikor ti lányok karácsonyestéjén egymásra borulva, kisirjátok magatokat. De azzal azután ti készen is vagytok; én azonban nem. Az én sorsom az, hogy ilyen álmos, kilumpolt reggeleken panaszkodjak egy-egy fáradt, de jószivü kislánynak, hogy aztán megcsókolja a homlokomat, itt a közepén, igen itt, és könyezve simogassa a kopasz fejemet, igy szólván: szegény barátom!

A beszélő nagyokat és keserveseket nevetett, majd folytatta:

— Tedd meg Mici, de majd csak a végén. Hát nézd, fiam, én ugy gyülöltem meg az apámat, hogy ikerfia voltam neki. Az ikertestvérem meg én ugy hasonlitottunk egymáshoz, hogy az disznóság volt. Érted, egyszerüen disznóság! Az apám, egy vérmes, önző ember, csak Pistát szerette! Azzal a majomszeretettel, amelylyel az ilyen hevestermészetü emberek megszeretik azt, ami nekik ösztönszerüleg jobban tetszik. Én velem nem törődött. Én, a Béla, senkise voltam neki. Fájó szivvel néztem már apró gyerekkoromban, hogy milyen igazságtalanságok esnek a földön. Buta egy dolog, Mici, mi? De bizony komiszul szenvedtem, amikor láttam, hogy ebéd után az apám ölébe veszi Pistát és csókolgatja. Édesanyánk ami születésünkbe pusztul bele, hát nem volt, aki engem ölbe vegyen. Az apám testvére, egy vén kisasszony gondozta a házat, de biz az nem szeretett senkit, csak a gyomrát. Kávézott mindig az istenadta. Szóval engem nem vett az ölébe senki. Igy haragudtam én meg Pistára, pedig ő jó testvér volt. Ezt mondta egyszer nekem:

— Te Béla, ne haragudj énrám, amért az apa engem jobban szeret, mint téged; igazán, én nem tehetek róla!

Ott néztünk egymásra. Két kis piroskötős babszem gyerek. Egyik olyan, mint a másik. Nagy komolyságu dolgok kergetőztek a buksi nagy fejünkben. Én azt mond-

A MODERN KÖNYVTÁR EDDIG MEGJELENT SZÁMAI

1. Th. Mann: A boldogság akarása (Elbeszélések) Gömöri J. forditása (III. K.) 40 f.
2. Pikler Gy. dr.: A lelki élet alaptörv. Az eszmélet helye a természetben (III. K.) 40 f.
3. Kosztolányi D.: A szegény kisgyermek panaszai (Magyar Költők I.) (III. K.) 40 f.
4. Frank Wedekind: Hóstenor. (Szinmű) Bánóczi László forditása (II. K.) 40 f.
5. Schwarz Gusztáv dr.: Jogi napikérdések 40 f.
6. Szini Gyula: Stúdiumok (II. K.) 40 f.
7. Nádai Pál: Bágyadt mosolygás (Tárcák) (II. K.) 40 f.
8. Szini Gyula: Vándortáska (II. K.) 40 f.
9. Bergson: Bevezetés a metafizikába. Fogarasi Béla forditása (II. K.) 40 f.
10. Peterdi Andor: A sátor alatt (Magyar Költők II.) (II. K.) 40 f.
11—12. Garvay Andor: Becstelen (Szinmű) (III. K.) 60 f.
13. Biró Lajos: Kis drámák 40 f.
14. Carducci: Költemények. Zoltán Vilmos forditása (Idegen Költők I.) (II. K.) 40 f.
15. Hildebrand: A forma problémája a képzőmüvészetben. Wilde J. ford. (II. K.) 40 f.
16—17. Nagyapó: Mesék unokáimnak 60 f.
18. Szederkényi Anna: A kőfalon túl (Szinmű) (II. K.) 40 f.
19—20. Cholnoky Viktor: Beszélgetések (II. K.) 60 f.
21. Maeterlinck: Szent Antal csodája. (Legenda) Cholnoky V. ford. (II. K.) 40 f.
22. Ego: Kleinmann Márta (Kis regény) (II. K.) 40 f.
23. Révész Béla: A völgyben (Elbeszélések) 40 f.
24—25. Ibsen: Rosmersholm. (Szinmű) (Teljes Magyar Ibsen I.) Balogh V. ford. 60 f.
26. Csokonai Vitéz Mihály: A' özvegy Karnyóné. Gerson du Malheureux. 40 f.
27—28. Garvay Andor: A pénz. Egy szoba-konyha (Két szinmű) 60 f.
29—30. Karin Michaelis: A veszedelmes életkor. Szederkényi A. ford. (II. K.) 60 f.
31—33. Reinitz Béla: Dalok Ady Endre Verseire (Uj Dalsorozat) (II. K.) 80 f.
34. Schnitzler: Mici grófnő (Szinmű) Gömöri Jenő forditása 40 f.
35. Kapos Andor: A tanitó. Horváth Ákos: Pompeji utolsó éje (II. K.) 40 f.
36—39. Tolstoj: Az életről. Nagy Sándor forditása 100 fill.
40. Nagy Sándor: Az élet művészetéről 40 f.
41—44. Dosztojevszkij: A nagybácsi álma. (Regény) Szabó Endre forditása. 100 fill.
45. Biró Lajos: A sajtó (Korunk Mozgatói I.) 40 f.
46. Ostwald: Nagy emberek. (Korunk Mozgatói II.) Fogarasi Béla forditása 40 f.
47—48. Schnitzler: Anatol. (Szinmű) Biró Lajos és Gömöri Jenő forditása 60 f.
49. Kaffka Margit: Csonka Regény és Novellák 40 f.
50. Kóbor Tamás: Egyveleg (Elbeszélések) 40 f.
51—52. Lenkei Henrik és Szilágyi Géza: Májusi fagy (Szinmű) 60 f.
53. Harnack: A szerzetesség (Ideáljai és története) Bencze János forditása 40 f.
54. Kosztolányi Dezső: Őszi koncert. Kártya. (Magyar Költők III.) 40 f.
55. Strindberg: Számum. Gömöri Jenő forditása. Hartleben: A Lori. Bálint Lajos forditása. Heijermans: Ahasvér. Katona Gábor forditása (II. K.) 40 f.
56—57. Bernstein: Utánam ... (Szinmű) Biró Lajos forditása 60 f.
58—59. Marguerite Audoux: Marie Claire. (Regény) Kémeri Erzsébet forditása 60 f.
60. Révész Béla: A lárva mögött (Elbeszélések) 40 f.
61. Kunfi Zsigmond: A másik ut (Tanulmányok a szociálizmus köréből) 40 f.
62—64 Szabó Ervin: A tőke és a munka harca (Korunk Mozgatói III.) 80 f.
65. Somlyó Zoltán: Az átkozott költő (Magyar Költők IV.) (II. K.) 40 f.
66—67. Alice Hegan Rice: A bagdadi vőlegény. Cholnoky Viktor forditása. 60 f.
68. Wied: Circus mundi (Elbeszélések) Zoltán Vilmos forditása 40 f.
69. Ritoók Emma: Négyen a tűz körül (Elbeszélések) 40 f.

A MODERN KÖNYVTÁR EDDIG MEGJELENT SZÁMAI

70. Biró Lajos: A császár és más férfiak (Elbeszélések) 40 f.
71—73. Méray-Horváth Károly és a magyar politika (Korunk Mozgatói IV.) 80 f.
74. Csáth Géza: Zeneszerző portrék 40 f.
75—76. Biró Lajos: Szolgák országa (Regény) 60 f.
77. Nagy Lajos: Az asszony, a szeretője, meg a férje (Novellák) 40 f.
78. Simányi Lajos: Az örök küzdelem (Szinmű) 40 f.
79—81. Tolstoj: A Kreutzer-szonáta (Regény) Somogyi Ede forditása 80 f.
82—83. Tolstoj: Az élő holttest (Szinmű) Pásztor Arpád forditása 60 f.
84. Schnitzler: Eleven órák. (Két szinmű) Harmos Ilona forditása 40 f.
85—88. Neményi Bertalan: A magyar nép állapota és az amerikai kivándorlás (Korunk Mozgatói V.) 100 fill.
89—90. Anatole France: Epikuros kertje. Helvéth Géza forditása 60 f.
91—92. Balzac: Álarcos szerelem (Regény) Zoltán Vilmos forditása 60 f.
93. Hauptmann: Elga (Szinmű) Németh Andor forditása 40 f.
94. Alba Nevis új versei: Egy szerelmes lány könyvéből (Magyar Költők V.) 40 f.
95—97. Kosztolányi Dezső: Bolondok (Elbeszélések) 80 f.
98—99. Maeterlinck: Aglavaine és Sélysette (Szinmű) Bárdos Artur forditása 60 f.
100. Romain Rolland: Beethoven élete (Nagy Emberek I.) Mikes Lajos ford. 40 f.

---

101. Papini: Válogatott elbeszélések. Zambra Alajos forditása 40 f.
102—103. Strindberg: Pajtások (Szinmű) Harmos Ilona forditása 60 f.
104—105. Szilágyi Géza: Könyvek és emberek (Tanulmányok) 60 f.
106. Ostwald: A tudomány. Kelen Ferencz forditása (Korunk Mozgatói VI.) 40 f.
107. Gellért Oszkár: Gyűjtemény Verseiből (Magyar Költők VI.) 40 f.
108—112. Karinthy Frigyes: Igy irtok ti. (Major H. és Dezső A. rajzaival) (II. K.) 120 fill.
113—115. Capus: A nyilsebzette madár (Szinmű) Adorján Andor forditása 80 f.
116—117. Bang: Élet és halál. Telekes Béla forditása 60 f.
118. Kanizsai Ferencz: Büntársak (Elbeszélések) 40 f.
119—120. Gauguin: Noa-Noa. Majthényi György forditása 60 f.
121. Courteline: Boubouroche és négy kis bolondság. Kosztolányi Dezső ford. 40 f.
122. Szemere György: A siralomházban (Szinmű) 40 f.
123—125. Haraszti Gyula dr.: Arany János (Nagy Emberek II.) 80 f.
126. Csécsy Imre: Az Élet felé (Elbeszélések) 40 f.
127. Reichard Piroska: Az Életen kivül (Magyar Költők VII.) 40 f.
128. Haraszti Gyula dr.: Madách Imre (Nagy Emberek III.) 40 f.
129—131. Földes Imre: Nincs tovább! (Szinmű) 80 f.
132—133. Csáth Géza: Schmith mézeskalácsos. (Elbeszélések) 60 f.
134—135. Nansen: Maria (A szerelem könyve) Roboz Andorné forditása 60 f.

Uránia könyvnyomda, Budapest, VII., Rottenbiller-utca 19